

**UCHWAŁA NR LX/379/22
RADY POWIATU W KOSZALINIE**

z dnia 27 października 2022 r.

**w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami powiatu koszalińskiego
na lata 2022 - 2025**

Na podstawie art. 4 ust.1 pkt 7 i art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840), po uzyskaniu opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie, uchwała się co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program opieki nad zabytkami powiatu koszalińskiego na lata 2022 - 2025, który stanowi załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu w Koszalinie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady

Zbigniew Grabarek

1. WSTĘP

Przedmiotem opracowania „Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Koszalińskiego na lata 2022 – 2025”, zwanym dalej „Programem” jest dziedzictwo kulturowe w granicach administracyjnych powiatu koszalińskiego.

Dziedzictwo kulturowe to świadectwo życia kolejnych pokoleń, jak również krajobraz przekształcony przez człowieka. Dziedzictwo kulturowe to historia miejsc i ludzi, to zabytki i konieczność ich ochrony.

Założeniem niniejszego Programu jest współpraca w aktywnym zarządzaniu zasobem stanowiącym dziedzictwo kulturowe powiatu oraz podniesienie świadomości potrzeby ratowania i ochrony zabytków. Program ten ma przyczynić się do zwiększenia zaangażowania społecznego mieszkańców powiatu w ochronę i poprawę stanu środowiska kulturowego oraz do wdrożenia działań o charakterze edukacyjnym. Zamierzonym efektem realizacji zadań ujętych w Programie, poza zachowaniem i poprawą stanu środowiska kulturowego będzie podniesienie świadomości obszaru powiatu koszalińskiego jako interesującego kulturowo i turystycznie miejsca.

Powiat koszaliński charakteryzuje się bardzo bogatym i wartościowym krajobrazem kulturowym. Zabytki położone na terenie powiatu, jak również zabytki ruchome znajdujące się na jego terenie stanowią świadectwo historii i kultury lokalnej, regionalnej i narodowej.

Troska o zabytki ma także wymiar gospodarczy dla regionu. Promocja miejscowych dóbr kultury z wykorzystaniem walorów krajobrazowych, przyrodniczych powiatu może przyczynić się do rozwoju lokalnej gospodarki.

2. CEL OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

„Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Koszalińskiego na lata 2022 – 2025” został opracowany w celu realizacji zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840). Z mocy ustawy, formułując Program przyjęto zadania należące do obowiązków powiatu, między innymi opieki nad zabytkami, do których Powiat Koszaliński posiada tytuł prawny oraz

zarysowano ogólną politykę Powiatu w dziedzinie opieki nad zabytkami, nie naruszając przy tym kompetencji gmin i praw właścicieli.

Cele Programu wynikające z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Cele Programu opieki nad zabytkami określa art. 87 ust 2 ustawy z dnia z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Należą do nich w szczególności:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Cele pozaustawowe

- 1) opieka ochrona, aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe powiatu oraz dążenie do poprawy stanu zabytków, ich odbudowy, adaptacji i rewitalizacji celem wykorzystania potencjału wynikającego z posiadanego dziedzictwa kulturowego;
- 2) realizacja zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków;
- 3) realizowanie lokalnych i regionalnych projektów związanych z ochroną zabytków oraz krajobrazu kulturowego;

- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- 5) racjonalne wykorzystanie powiatowych funduszy na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach położonych lub znajdujących się na terenie powiatu koszalińskiego;
- 6) wspieranie lokalnych projektów związanych z opieką nad zabytkami;
- 7) upowszechnianie wśród właścicieli i użytkowników zabytków i obiektów zabytkowych znajomości zasad konserwatorskich wraz z uświadamianiem odpowiedzialności za posiadane mienie zabytkowe;
- 8) podnoszenie świadomości społecznej dla idei opieki nad zabytkami i ich ochrony, jako źródła tożsamości, wiedzy i dumy z przeszłości i tradycji;
- 9) eksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego poprzez umieszczanie tablic informacyjnych na zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259).

Reasumując powyższe, podstawowym celem sporządzenia i realizacji Programu jest dążenie do zahamowania degradacji i poprawy stanu zasobów powiatowego dziedzictwa kulturowego, służącego rozwojowi regionu. Program będzie narzędziem służącym do podejmowania różnych, spójnych działań z zakresu ochrony zabytków, upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego, utrzymania walorów krajobrazu kulturowego i zabytków, podnoszenia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego.

3. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- art. 3, 4, 6, 7, 16, 21, 22, 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840).

Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.

Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Programy, o których mowa są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym (art. 87).

Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy (art. 21).

Art. 22 wyszczególnia rodzaje ewidencji zabytków i zasady ich prowadzenia, w tym ewidencji zabytków znajdujących się na polskich obszarach morskich.

- art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 528); powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Stojąca najwyżej w hierarchii źródeł prawa krajowego regulującego ochronę zabytków jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.) Zgodnie z art. 5 i art. 6 ust. 1 i art. 86 Konstytucji ochrona zabytków jest obowiązkiem państwa i każdego obywatela. Państwo stwarza warunki dostępu do dóbr kultury i ich upowszechniania. Każdy obywatel jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.

2. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) jest podstawowym aktem prawnym szczegółowo regulującym zagadnienia w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce, w której określono przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi.

Przedmiotem ochrony i opieki jest zabytek, który w myśl art. 3 pkt 1 ww. ustawy oznacza „nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły będące dziełem

człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”.

Art. 3 definiuje określenia: zabytku, zabytku nieruchomego, zabytku ruchomego, zabytku archeologicznego, instytucji kultury wyspecjalizowanej w opiece nad zabytkami, prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych, badań archeologicznych, historycznego układu urbanistycznego lub ruralistycznego, historycznego zespołu budowlanego, krajobrazu kulturowego oraz otoczenia – terenu wokół lub przy zabytku.

Art. 4 i 5 precyzuje na czym polega ochrona zabytków sprawowana przez organy administracji publicznej oraz oddziela ochronę zabytków, o której mowa w art. 4 od opieki nad zabytkiem sprawowanej przez jego właściciela lub posiadacza.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 omawianej ustawy, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

1) zabytki nieruchome będące w szczególności:

- a) krajobrazami kulturowymi,
- b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- c) dziełami architektury i budownictwa,
- d) dziełami budownictwa obronnego,
- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- f) cmentarzami,
- g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

2) zabytki ruchome będące w szczególności:

- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
- d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej,

- charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U z 2012 r. poz. 642, z późn. zm.),
 - f) instrumentami muzycznymi,
 - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
 - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
 - b) cmentarzyskami,
 - c) kurhanami,
 - d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej,

oraz według zapisów art. 6 ust. 2, ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Art. 16 ustawy obejmuje procedury związane z tworzeniem parków kulturowych i realizację zadań związanych z ich ochroną .

3. Ustawa - Prawo budowlane

Art. 39 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2021 r. poz. 2351, z późn. zm.) określa jednoznacznie warunki uzyskania pozwolenia na budowę w przypadku prowadzenia prac budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską. W ust. 1 ww. artykułu, dotyczącym robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków, wskazano wymóg uzyskania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę. Art. 39 ust. 3 powołanej wyżej ustawy wskazuje na to, że w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Zgodnie z art. 30 ust. 7 pkt 2, w przypadku robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 ustawy prawo budowlane, właściwy organ może nałożyć na inwestora obowiązek uzyskania

pozwolenia na ich wykonanie, gdy wiąże się to z pogorszeniem stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

4. Ustawa - Prawo ochrony środowiska

W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, z późn. zm.) art. 101 określa zachowanie wartości kulturowych z uwzględnieniem zabytków archeologicznych, jako jeden z elementów ochrony powierzchni ziemi. Art. 400a i 400b wymienionej wyżej ustawy wskazują zakres finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz działania związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jako cel działania Narodowego Funduszu wskazuje finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, m. in. w zakresie działań związanych z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

5. Ustawa o ochronie przyrody

W ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r. poz. 1098, z późn. zm.) określone zostały warunki zezwoleń na usunięcie drzew i krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków i opłaty za te czynności.

W ustawie zdefiniowano tereny zieleni – tereny wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, tereny pokryte roślinnością, znajdujące się w granicach wsi o zwartej zabudowie lub miast, pełniące funkcje estetyczne, rekreacyjne, zdrowotne lub osłonowe, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie oraz cmentarze, a także zieleń towarzyszącą ulicom, placom, zabytkowym fortyfikacjom, budynkom, składowiskom, lotniskom oraz obiektom kolejowym i przemysłowym.

Art. 83 ust. 2 określa, że organem właściwym w postępowaniu administracyjnym o wydanie zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków jest Wojewódzki Konserwator Zabytków, który na podstawie art. 84 ust. 2 ustawy nalicza opłaty za usunięcie drzew z terenu nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub na podstawie art. 86 ust. 3-13 odstępuje od pobrania opłaty i określa w wydanym pozwoleniu warunki, jakie należy

spełnić, aby zachować prawo do zwolnienia z pobrania opłat za usunięcie drzew i krzewów na terenach objętych ochroną konserwatorską.

W rozdziale drugim, w art. 6 ustawa określa następujące formy ochrony przyrody:

- 1) Parki narodowe;
- 2) Rezerваты przyrody;
- 3) Parki krajobrazowe;
- 4) Obszary chronionego krajobrazu;
- 5) Obszary Natura 2000;
- 6) Pomniki przyrody;
- 7) Stanowiska dokumentacyjne;
- 8) Użytki ekologiczne;
- 9) Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- 10) Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

6. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

W ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2022 r. poz. 503), art. 1 wskazuje wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej jako niezbędne do uwzględnienia w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Art. 2 definiuje „dobra kultury współczesnej”, które określono jako niebędące zabytkami. W powołanej ustawie wielokrotnie wskazuje się na konieczność uwzględniania stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej zarówno w studium, w planach jak i w decyzjach o warunkach zabudowy.

7. Ustawa o gospodarce nieruchomościami

Celami publicznymi w rozumieniu ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2021 r. poz. 1899, z późn. zm.) jest m. in. opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki, w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Art. 13 pkt 4 ustawy wskazuje na konieczność uzyskania pozwolenia właściwego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na sprzedaż, zmianę, darowiznę lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego.

W rozumieniu art. 29 istnieje możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej obowiązku odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie.

8. Ustawa o cmentarzach i chowaniu zmarłych

Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1947) wskazuje, że wszelkie planowane prace na terenie cmentarza wpisanego do rejestru zabytków wymagają uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Są to prace konserwatorskie przy zabytkowych nagrobkach, prace porządkujące zieleni i małą architekturę, a także lokalizacje nowych grobów. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów ustawy sprawują starostowie, wójtowie i burmistrzowie (prezydenci miast) oraz właściwi miejscowo inspektorzy sanitarni.

9. Ustawa o podatku od spadków i darowizn

W art. 4 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz. U. z 2021 r. poz. 1043, z późn. zm.) zwalnia się od podatku nabycie w drodze spadku: lit. c) zabytków ruchomych, kolekcji wpisanych do rejestru zabytków, a także dóbr kultury złożonych w muzeum na co najmniej 2 lata, zgodnie z obowiązującymi przepisami, lit. d) przez osoby zaliczone do I i II grupy podatkowej zabytków nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków, jeżeli nabywca zabezpiecza je i konserwuje zgodnie z obowiązującymi przepisami.

10. Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194, z późn. zm.), w art. 1 ust. 2 wskazuje Państwo, jako mecenasa działalności kulturalnej, którego zadaniem jest wspieranie i promocja twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami.

Art. 7b ust. 1 i 2 precyzuje, że m. in. jednostki samorządu terytorialnego mogą przyznawać stypendia osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury oraz opieką nad zabytkami.

Stypendium, o którym mowa powyżej, polega na przyznaniu środków finansowych osobom realizującym określone przedsięwzięcia w zakresie twórczości artystycznej, opieki nad zabytkami lub upowszechniania kultury.

11. Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.), art. 4 zawiera sferę zadań publicznych w zakresie podtrzymywania i upowszechniania tradycji, rozwoju świadomości obywatelskiej i kulturowej, rozwoju kultury, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

12. Ustawa o ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy o wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, sporządzonej w FARO dnia 27 października 2005 r.

Ustawa z dnia 12 maja 2022 r. o ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy o wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, sporządzonej w FARO dnia 27 października 2005 r. przedstawia jako główny cel ochronę dziedzictwa kulturowego, wzmocnienie jego roli w budowaniu tożsamości i różnorodności oraz pokojowego dialogu między wspólnotami tworzącymi dziedzictwo europejskiego kręgu kulturowo-cywilizacyjnego, a także podkreślenia znaczenia działań związanych z upowszechnianiem dziedzictwa kulturowego dla wzrostu wspólnego poczucia tożsamości europejskiej.

Konwencja wprowadza również pojęcie „wspólne dziedzictwo Europy”, przez które należy rozumieć całość dziedzictwa kulturowego Europy, które stanowi zbiór zasobów jako wspólne źródło pamięci, tożsamości, spójności i kreatywności.

Akty wykonawcze związane z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. z 2021 r. poz. 56);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę

Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań archeologicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2021 r. poz. 81);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 18 kwietnia 2011 r. w sprawie wywozu zabytków za granicę (Dz. U. z 2011 r. Nr 89, poz. 510);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 19 lipca 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów oceny wskazującej czas powstania zabytku, wyceny zabytku oraz potwierdzenia wwozu zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1470);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz. 259);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004 r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienia zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 650);
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie Polskiego Komitetu Doradczego (Dz. U. z 2004 r. Nr 102, poz. 1066);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004 r. w sprawie rzeczoznawców ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w zakresie opieki nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1901);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 12 maja 2004 r. w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. z 2004 r. Nr 124, poz. 1304, z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2004 r. Nr 212, poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2017 r. poz. 1674, z późn. zm., obowiązuje do 31.12.2023 r.).

Inne:

1. Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) sporządzona w La Valetta, dnia 16 stycznia 1992 r. (Dz. U z 1996 r. Nr 120, poz. 564).
2. Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, przyjęta w Paryżu dnia 16 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz. 190 i 191).

5. NARZĘDZIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania: zabytki nieruchome, zabytki ruchome, zabytki archeologiczne oraz według zapisów art. 6 ust. 2 omawianej ustawy, ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, formami ochrony prawnej zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie zabytku za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków należy do kompetencji wojewódzkich konserwatorów zabytków, podejmujących decyzję o wpisie z urzędu lub na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku.

Listę Skarbów Dziedzictwa prowadzi minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Na Listę Skarbów Dziedzictwa wpisuje się zabytek ruchomy o szczególnej wartości dla dziedzictwa kulturowego.

Pomnik historii ustanawia Prezydent RP, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury, w drodze rozporządzenia. Pomnikiem historii można uznać zabytek nieruchomy

wpisany do rejestru lub park kulturowy o szczególnej wartości dla kultury. Wniosek wcześniej opiniuje Rada Ochrony Zabytków.

Utworzenie parku kulturowego oraz sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z odpowiednimi zapisami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego leży w kompetencjach samorządu gminy.

EWIDENCJA ZABYTEKÓW JAKO POMOCNICZA FORMA OCHRONY PRAWNEJ ZABYTEKÓW

Karty ewidencyjne zabytków wykonywane są na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem.

Ewidencje dla zabytków z terenu województwa prowadzi Wojewódzki Konserwator Zabytków, zaś Krajową ewidencję zabytków w formie zbioru kart ewidencyjnych zabytków znajdujących się w wojewódzkich ewidencjach zabytków, prowadzi Generalny Konserwator Zabytków. Gminną ewidencję zabytków prowadzi wójt (burmistrz, prezydent miasta) w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków i inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Zabytki nieruchome, rejestrowe powinny być oznaczone wzorem znaku informacyjnego, który został ustanowiony w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004 r. (poz. 259) w sprawie znaku informacyjnego umieszczanego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

ZABYTEK
CHRONIONY PRAWEM

6. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

6.1. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI:

- **Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022** (Uchwała Rady Ministrów Nr 82, z dnia 13 sierpnia 2019 r.).

Zgodnie z art. 85 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami program ten opracowuje się na okres 4 lat i określa się w nim w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich realizacji.

Głównym, ustalonym celem Krajowego programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony zabytków i opieki na zabytkami.

Cele szczegółowe to:

- 1) optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 2) wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami;
- 3) budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.

Dla ww. celów wyznaczono następujące kierunki działań:

Ad. 1

- wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym,
- wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym;

Ad. 2

- merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami,
- podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego;

Ad. 3

- upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości,
- tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki na zabytkami.

- **Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Do roku 2020**, z perspektywą do 2030 (Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r.).

W postanowieniach Strategii, w działaniach do 2030 roku zapisano wzmocnienie roli kultury dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej poprzez ochronę i promocję dziedzictwa narodowego, tj. wykorzystanie potencjału dziedzictwa dla wzmocnienia kapitału społecznego oraz poczucia tożsamości i wspólnoty; inwestycje w dziedzictwo narodowe (dobra kultury, nauki i sztuki, zabytki, rozwój sieci muzeów, wspieranie i promocja dziedzictwa kulturowego wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Wśród projektów strategicznych wymienione zostały, m. in.:

- 1) Dziedzictwo buduje wspólnotę (sieć muzeów historycznych);
- 2) Kultura/Dziedzictwo/Wspólnota (wsparcie bibliotek, domów kultury, archiwów państwowych);
- 3) Kolekcje (wspieranie instytucji kultury w tworzeniu kolekcji sztuki współczesnej).

- **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030** (Uchwała Nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r.).

Strategia zastąpiła „Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020 i rozwija postanowienia Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 – z perspektywą do 2030 r. Omawiana Strategia jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania rządu, samorządów: wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz pozostałych podmiotów uczestniczących w realizacji tej polityki w perspektywie do 2030 r.

- **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030** (Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju, którego uwarunkowania tworzy zbiór czynników i procesów zależnych w niewielkim stopniu od działań rządu i innych podmiotów publicznych. Każde z uwarunkowań ma cechy wielowymiarowe i jest współzależne z innymi.

Uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego.

Zasoby obiektów zabytkowych i krajobrazów Polski są świadectwem wielu kultur i epok. Dziedzictwo kulturowe jest częścią współczesnej przestrzeni. Obejmuje nie tylko pojedyncze obiekty kulturowe lub ich zespoły, ale także całość jednostki przestrzennej – obiekt wraz z otaczającą go przestrzenią. Ta całość powinna podlegać badaniom i ochronie.

W perspektywie najbliższych lat rola dziedzictwa kulturowego w procesach rozwoju przestrzennego będzie rosła. Ich lokalizacja i umiejętność wykorzystania w procesach rozwoju będzie wpływała pozytywnie, m. in. na rangę kultury i turystyki.

6.2. RELACJE POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA

- **Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030** (Uchwała Nr VIII/100/19 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego).

Ze względu na swoje położenie, dziedzictwo kulturowe Pomorza Zachodniego uwarunkowane wielorakimi czynnikami historycznymi i demograficznymi różni się znacząco od pozostałych województw.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego wskazuje wizję rozwoju regionu, obszary priorytetowe, główne cele działań, wykraczające czasem poza sferę bezpośrednich kompetencji samorządu województwa. By móc się rozwijać, poprawiać jakość życia trzeba budować otwartą społeczność, dynamiczną gospodarkę, sprawny samorząd i partnerski region. To cele wyznaczone w nowej Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030.

- **Polityka Kulturalna Województwa Zachodniopomorskiego** (Uchwała Nr 1257/21 zarządu Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 30 sierpnia 2021 r.).

Strategicznym celem polityki kulturalnej województwa zachodniopomorskiego jest: stały rozwój intelektualny i cywilizacyjny społeczności Pomorza Zachodniego oraz systematyczny wzrost potencjału kulturalnego regionu. Na podstawie analizy

dostępnych danych, opracowań i badań dla Polityki Kulturalnej Województwa Zachodniopomorskiego, określono 3 priorytetowe strategiczne obszary interwencji:

- 1) upowszechnianie kultury oraz wspieranie i promocja postaw aktywnego uczestnictwa w kulturze;
- 2) rozwój współpracy międzynarodowej w obszarze kultury;
- 3) budowanie kulturalnej pozycji regionu w oparciu o dziedzictwo kulturowe.

Mają one na celu realizację wizji rozwoju kultury w regionie, zgodnie z którą w perspektywie roku 2030 Pomorze zachodnie, ze względu na swoje położenie geograficzne oraz zasoby, stanie się regionem przyciągającym osoby twórcze, przedsiębiorcze, aktywne zawodowo, gdzie zapewniony jest najwyższy poziom usług publicznych, edukacyjnych oraz unikalna oferta kulturalna.

▪ **Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego** (aktualizacja - Uchwała Nr XVII/214/20 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, z dnia 24 czerwca 2020 r. zmieniająca uchwałę w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego).

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa jest podstawowym dokumentem planistycznym wyznaczającym cele strategiczne województwa w układzie przestrzennym. Dokument ten formułuje uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju województwa zachodniopomorskiego oraz zasady i kierunki kształtowania struktury przestrzennej województwa. Jako wojewódzki dokument strategiczny jest powiązany z nową Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do 2030 roku i stanowi postawę Zachodniopomorskiego Modelu Programowania Rozwoju. Cele i kierunki wskazane w Planie podzielone zostały na 3 części, odnoszące się:

- do całego obszaru województwa,
- do obszarów funkcjonalnych,
- Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego – jako plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego określa uwarunkowania i kierunki rozwoju województwa w zakresie:

- 1) organizacji struktury przestrzennej, w tym podstawowych elementów sieci osadniczej;
- 2) infrastruktury społecznej i technicznej;
- 3) ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;

4) lokalizacji inwestycji publicznych rządowych i samorządu województwa.

- **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024** (Uchwała Nr XXIX/338/21 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, z dnia 28 października 2021 r.).

Program określa cele i zadania, których realizacja powinna służyć zachowaniu, eksponowaniu oraz zahamowaniu procesów degradacji środowiska kulturowego.

Podstawowym celem Programu jest ochrona dziedzictwa kulturowego i włączenie go w nurt życia społeczeństwa, poprzez utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie województwa, działania służące utrzymaniu zasobu i poprawie stanu materialnej substancji zabytków oraz zagospodarowaniu ich w sposób odpowiadający wartościom zabytkowym oraz potrzebom społecznym – obecnych i przyszłych generacji.

Cele perspektywiczne Programu:

- I. Utrzymanie zabytków jako integralnego elementu krajobrazu kulturowego budującego ład przestrzenny województwa zachodniopomorskiego.
- II. Zwiększanie atrakcyjności zabytków w procesie aktywizacji społecznej, gospodarczej i turystycznej województwa zachodniopomorskiego.
- III. Wzmacnianie otwartego społeczeństwa poprzez wzrost i popularyzację wiedzy o zabytkach i dziedzictwie kulturowym województwa zachodniopomorskiego.

Cele operacyjne:

1. Opieka nad zabytkami i krajobrazem kulturowym w dokumentach strategicznych i planistycznych województwa.
2. Integracja opieki nad dziedzictwem, krajobrazem kulturowym i środowiskiem przyrodniczym.
3. Badanie, dokumentowanie i digitalizacja zabytków oraz elementów dziedzictwa.
4. Poprawa materialnego stanu zabytków.
5. Współodpowiedzialność za zabytki i lokalne dziedzictwo.
6. Utrzymanie w dobrym stanie zabytków stanowiących własność województwa zachodniopomorskiego i użytkowanych przez jednostki województwa zachodniopomorskiego.

Zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa z 16 lipca 2021 r. na terenie województwa zachodniopomorskiego znajduje się 4376 obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, w tym: 902 – obiekty sakralne, 788 – obiektów

zielonych; parki pałacowe i dworskie, ogrody dworskie, parki miejskie, aleje, ogrody willowe i przydomowe, elementy naturalnego krajobrazu, 492 – budynki mieszkalne, 391 – dworów i pałacy, 365 – cmentarzy, 314 – budowli użyteczności publicznej, 222 – budynki gospodarcze, 208 – budynków przemysłowych oraz 111 – obiektów budownictwa obronnego.

7. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

7.1. RELACJE POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU (ANALIZA DOKUMENTÓW PROGRAMOWYCH POWIATU KOSZALIŃSKIEGO)

- **Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Koszalińsko-KołobrzESCO-Białogardzkiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2030** (obecnie trwają prace związane z opracowywaniem i realizacją Strategii).
- **Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Koszalińskiego na lata 2017-2020 z perspektywą do roku 2024** (Uchwała Nr XXV/220/17 rady Powiatu w Koszalinie, z dnia 28 lutego 2017 r.).

Program ma na celu dążenie do sukcesywnej poprawy stanu środowiska w powiecie oraz ograniczenie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczeń na środowisko, ochronę i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami z uwzględnieniem konieczności ochrony, m. in. dziedzictwa przyrodniczego.

Teren powiatu koszalińskiego zaliczono do obszaru o wysokiej atrakcyjności przyrodniczej, krajobrazowej i turystycznej, na którym znajdują się liczne zabytki architektoniczne oraz elementy kultury materialnej.

- **Powiatowy Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych** określa sposoby i realizację przedsięwzięć związanych z planowaniem i ochroną zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej, mające na celu ich uratowanie przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem.

Plan zaleca i wskazuje sposoby zabezpieczania: umieszczenie znaków rozpoznawczych Konwencji Haskiej, gdy jest to możliwe, na dachach obiektów oraz na

ścianach tylnych i frontowych. Grupa obiektów zabytkowych załączona jest do wskazanego wyżej Planu.

7.2. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA, KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU KOSZALIŃSKIEGO

Powiat koszaliński położony jest w północno – zachodniej Polsce (województwo zachodniopomorskie) i utworzony został w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej. Sąsiaduje z powiatem białogardzkim, kołobrzeskim, sławieńskim, bytowskim i szczecineckim. Północną granicę Powiatu wyznacza trzydziestokilometrowy pas wybrzeża Bałtyku.

Siedziba powiatu mieści się w Koszalinie – mieście na prawach powiatu grodzkiego.

Powiat koszaliński jest jednym z bardziej popularnych nadmorskich regionów kraju, chętnie odwiedzany przez rzesze turystów. Na terenie powiatu występują liczne jeziora i rzeki oraz przyroda z unikatowymi – w skali kraju i Europy – gatunkami roślin i

zwierząt. To jeden z najczystszych zakątków Polski słynący z urokliwych kurortów, szerokich plaż, leśnych jezior i rzek, zapewniający szeroką ofertę turystyczną dla miłośników morskich i słonecznych kąpiel, zwolenników leśnej ciszy oraz sportów wodnych. Sezon turystyczny na tym terenie zaczyna się od połowy maja, a kończy się w połowie października. Nadmorskie położenie powiatu oraz przewaga terenów rolnych i leśnych sprawiają, że główną siłą napędową gospodarki jest turystyka, rolnictwo i leśnictwo.

Na terenie powiatu znajdują się liczne zabytkowe pałace i dworki z parkami oraz kościoły. Do najciekawszych z nich należą zespoły pałacowo – parkowe w Strzekęcinie z przełomu XIX i XX w., w Parsowie z XVIII w. oraz pałac neorenesansowy w Nosowie z XIX w. Niewątpliwą atrakcją turystyczną, a zarazem zabytkiem rangi europejskiej jest rezerwat archeologiczny „Kamienne Kręgi” w Lesie Grzybnickim. Znajdują się tam kamienne kręgi Gotów z I i II w. n. e. oraz kurhany związane z kultem zmarłych. Na uwagę zasługują też domy o konstrukcji szachulcowej w Chłopach i szereg zabytkowych cmentarzy oraz liczne obiekty etnograficzne zlokalizowane na terenie całego powiatu. Osobliwością jest też zespół zamkowo-parkowy w Krągu, pomnikowa aleja bukowa na trasie z Koszalina do Polanowa, cmentarz ewangelicki oraz neogotycki pałac w Cetuniu.

Zabytki kultury materialnej powiatu koszalińskiego są świadectwem bogatej historii wynikiem ścierania się wpływów niemieckich, polskich i skandynawskich. Po 1945 r. społeczność powiatu koszalińskiego, którą stworzyli osadnicy z różnych stron Polski, zdołała wypracować własny dorobek kulturalny oraz lokalne tradycje w śpiewie, tańcu, muzyce, a także w wyrobach rękodzielniczych.

Jest to jeden z najpiękniejszych i najciekawszych regionów naszego kraju. Spotkać tu można ogromne obszary zieleni wyróżniające się ciekawą i bogatą szatą roślinną. Dominują tereny rolnicze urozmaicone lasami mieszanymi. Znajduje się wiele objętych ochroną pomników przyrody w tym: pojedyncze drzewa, aleje i głązy narzutowe. Walory krajobrazowe i przyrodnicze, oraz wyjątkowy mikroklimat sprzyjają rozwojowi infrastruktury turystycznej.

Na terenie powiatu znaleźć można liczne zabytkowe pałace i dworki z parkami oraz kościoły. Do najciekawszych z nich należą zespoły pałacowo-parkowe w Strzekęcinie z przełomu XIX i XX w, w Parsowie z XVIII w oraz pałac neorenesansowy w Nosowie z XIX w. Niewątpliwą atrakcją turystyczną, a zarazem zabytkiem rangi europejskiej, jest rezerwat archeologiczny „Kamienne Kręgi” w Lesie Grzybnickim. Znajdują się tam

kamienne kręgi Gotów z I i II w.n.e. oraz kurhany związane z kultem zmarłych. Na uwagę zasługują też domy o konstrukcji szachulcowej w Chłopach i szereg zabytkowych cmentarzy oraz liczne obiekty etnograficzne zlokalizowane na terenie całego powiatu. Osobliwością jest też zespół zamkowo parkowy w Krągu, pomnikowa aleja bukowa na trasie z Koszalina do Polanowa, cmentarz ewangelicki oraz neogotycki pałac w Cetuniu.

Zabytki kultury materialnej powiatu koszalińskiego są świadectwem bogatej historii, wynikiem ścierania się wpływów niemieckich, polskich i skandynawskich. Po 1945 roku społeczność powiatu koszalińskiego, którą stworzyli osadnicy z różnych stron Polski, zdołała wypracować, własny dorobek kulturalny oraz lokalne tradycje w śpiewie, tańcu, muzyce, a także w wyrobach rękodzielniczych.

W granicach Powiatu Koszalińskiego znajduje się osiem gmin:

- Bobolice, Polanów, Mielno i Sianów – o statusie miejsko-wiejskim,
- Będzino, Biesiekierz, Manowo i Świeszyno – o statusie wiejskim.

W każdej z ośmiu gmin znajdują się charakterystyczne dla regionu zabytki o wysokich wartościach artystycznych i historycznych, a wśród nich prawdziwe perły architektury i sztuki.

Gmina Bobolice

Gmina Bobolice jest gminą miejsko-wiejską położoną w południowej części powiatu koszalińskiego. Pod względem geograficznym niemal cały teren Gminy znajduje się na Pojezierzu Bytowskim i Równinie Białogardzkiej. Tylko mały obszar, położony na północ od Pradoliny Pomorskiej, zaliczony został do jednostki Wysoczyzna Polanowska, a obszar położony na południe od Porostu do jednostki Równina Charzykowska.

W gminie znajdują się 3 rezerваты położone na wschód od Bobolic: leśny "Buczyna" oraz wodno-florystyczne "Jezioro Szare" i "Jezioro Piekiełko". W okolicy Bobolic znajduje się najdalej wysunięte na północ stanowisko pełnika europejskiego (*Trollius europaeus*) - rośliny objętej prawną ochroną.

Na liście zabytków wpisane są ciekawe obiekty architektury sakralnej, kościoły rzymsko-katolickie w: Chmielnie, Głodowej, Goździe, Świelinie, Kurowie,

Bobolicach, Krepie, Kłaninie i Drzewianach oraz parki dworskie w: Nowosiólkach, Pomorzanach, Różanach, Przydarginiu, Ujeździe, Wilczogórze, Wojęcinie, Darzewo, Dobrociechach, Głodowej, Kępsku, Kłaninie, Boboliczkach, Krepie i Wojęcinie.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Bobolice

Kościół Rzymsko-Katolicki p.w. Wniebowzięcia NMP w Bobolicach wybudowany w latach 1865 – 1886 na miejscu wcześniejszej świątyni. Budowla jest wykonana w stylu neogotyckim.

Kościół prawosławny p.w. Wszystkich Świętych w Bobolicach wybudowany w końcu XIX wieku. Styl neogotycki - materiałem budowlanym była cegła i gładzi granitowe.

Kościół p.w. św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Drzewianach wybudowany na miejscu starej budowli średniowiecznej ok. 1800 r., z kamienia, szachulec - rygle wypełnione cegłą, przęsło zachodnie i wieża zbudowane z cegły.

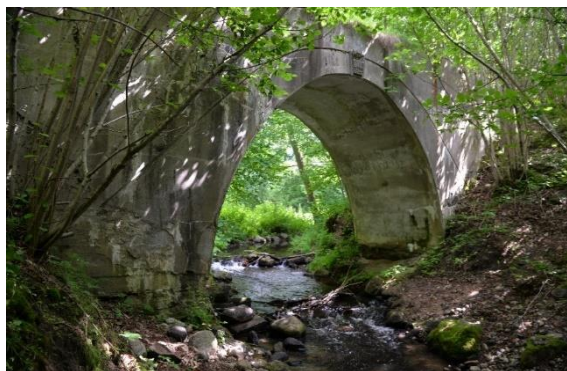
Pałac dwór w Cybulinie założony w końcu XIX w. prawdopodobnie na miejscu starszego XVII w. dworu.

Dwór we wsi Bożniewice wybudowany w połowie XIX w. Do wzniesienia dworu wykorzystano fundamenty wcześniejszego budynku z zachowanymi piwnicami.

Dwór we wsi Dargiń – budowla zabytkowa, wybudowana prawdopodobnie w miejscu wcześniejszego, starszego dworu, o czym może świadczyć przyległy, duży park krajobrazowy z barokowymi kompozycjami i stawem z wysepką.

Most kolejki wąskotorowej na rzece Bielicy w Krępie wybudowany w ramach rozbudowy połączenia Koszalin – Białogard, o czym świadczy wmurowana tablica na moście „1905”.

Piec żeliwny w kościele filialnym pw. Św. Jana Chrzciciela w Chmielnie wyprodukowany w końcu XIX w. w założonej w 1887 roku przez inż. H. Kori w Berlinie firmie, która zasłynęła z produkcji pieców do spalania odpadów i kalorycznych podgrzewaczy powietrza, używanych zwłaszcza w budynkach kościelnych.

Prospekt organowy i organy z 1886 r. w kościele parafialnym pw. Wniebowzięcia NMP w Bobolicach (czynne).

Wykaz zabytków w gminie Bobolice, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

Gmina Polanów

Gmina miejsko-wiejska Polanów znajduje się we wschodniej części powiatu koszalińskiego. Gmina jest położona na Wysoczyźnie Polanowskiej i Pojezierzu Bytowskim. We wschodniej części znajdują się 2 rezerwaty przyrody, na rzece Grabowej i Wieleń.

Zabytki chronione prawnie w gminie Polanów to w większości zespoły dworskie, parki pałacowe i dworskie, pałace oraz kościoły w miejscowościach: Bożenice, Bukowo, Cetuń, Chocimino, Domachowo Garbno, Karsina, Komorowo, Kościernica, Krąg, Krytno, Naclaw, Rochowo, Rzeczyca Mała, Świerczyna, Warblewo, Wielin, Żydowo.

W Krągu, dawnej siedzibie rodu Podewlisów, do dziś zachował się piękny renesansowy zamek. Do najbardziej znanych miejsc gminy należy także Żydowo, gdzie znajduje się jedna z dwóch największych w Polsce elektrowni szczytowo – pompowych.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Polanów.

Kościół p. w. Wniebowzięcia NMP w Polanowie wybudowany w XVIII wieku, z zachowaną późnogotycką wieżą, która powstała na miejscu kościoła spalonego podczas pożaru w 1736 r. W roku 1850 przeprowadzono przebudowę kościoła, znacznie go powiększając. Wewnątrz zachowały się boczne balkony oraz neogotycki ołtarz główny i kropielnice.

Kościół p.w. św. Antoniego w Garbnie z XVIII w. - budowla szachulcowa. Wewnątrz znajduje się zabytkowy witraż i dzwon z 1684 roku.

Zamek w Krągu - zespół zamkowo-parkowy z początku XV w., wielokrotnie przebudowywany, a w roku 1580 rozebrano go do fundamentów i odbudowano w stylu renesansowym. W pałacowym parku zachowała się XVI-wieczna kaplica zamkowa z grobowcami Podewilsów z barokowym wystrojem.

Kościół p.w. Chrystusa Króla w Wielinie
wybudowany w 1698 roku – budowla szachulcowa, o bogatym barokowym wyposażeniu. Nad drzwiami do zakrystii kościoła widnieje kartusz herbowy dawnych właścicieli Wielina.

Pałac w Naclawiu - wzniesiony na przełomie XIX i XX, eklektyczny z rozległym parkiem dworskim.

Pałac w Cetuniu – XIX wieczna budowla o charakterystycznej bryle zamkniętej narożnymi wieżami. Do dziś zachowało się wiele spośród oryginalnych ozdób wnętrza – m.in. zdobione kominki.

Kurek z datą 1778 r. i monogramem, wieńczący wieżę gotyckiego kościoła filialnego p.w. MB Królowej Polski w Kościernicy.

Klamka z wyobrażeniem modlącego się anioła i napisem: Friede Sei mit Euch/Pokój niech będzie z Wami w kościele p.w. Wniebowzięcia NMP w Polanowie.

Dzwon z 1600 r. w kościele filialnym p.w. Zwiastowania NMP w Krągu. Renesans, z ramionami i nazwiskami fundatorów majuskułą łacińską w górnej części płaszcza. Obecnie eksponowany wewnątrz kościoła.

Wykaz zabytków w gminie Polanów, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

Gmina Sianów

Gmina miejsko-wiejska położona w północno-wschodniej części powiatu koszalińskiego, na Równinie Słupskiej, w dorzeczu rzeki Unieść, nad strugą Polnicą. Na obszarze gminy znajduje się rezerwat przyrody pn. Jodły Karnieszewickie, którego celem jest zachowanie stanowisk jodły pospolitej oraz część rezerwatu Łazy, na terenie którego znajdują się ekosystemy torfowiskowe i leśne ze szczególnie cennymi populacjami woskownicy europejskiej i storczyka Fuchsa. Przez gminę przebiega obszar chronionego krajobrazu, jakim jest Koszaliński Pas Nadmorski.

Na terenie gminy zarejestrowano ponadto 64 pomników przyrody. Wśród obiektów przyrodniczych zasługujących na szczególną uwagę należy wymienić Arboretum Karnieszewickie i Unieskie Moczary.

Do architektonicznych obiektów zabytkowych Sianowa należą: XVIII-wieczny kościół pw. św. Stanisława Kostki, o konstrukcji ryglowej z późnogotycką wieżą z XVI wieku, ratusz miejski z 1879 r. z wieżą, oryginalnym zegarem i kartuszem herbowym, kaplica cmentarna z 1844 roku, park miejski z początku XIX wieku, Brama Eklektyczna, a także sam układ urbanistyczny starego miasta sprzed 1343 roku oraz fabryka zapalek założona w 1845 r. przez Augusta Kolbe.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Sianów.

Kościół p.w. św. Stanisława Kostki w Sianowie pochodzący z XV i XVIII wieku o konstrukcji ryglowej z późnogotycką wieżą i bogatym wyposażeniem renesansowym. Wnętrze zdobi ołtarz główny, empora organowa, gotycki

krucyfiks z wizerunkami ewangelistów w medalionach kończących jego ramiona, dwa barokowe świeczniki wieloramienne z XVIII wieku, obrazy z 1631 r. oraz ambona z 1632 r.

Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Karnieszewicach z początku XIX wieku, z dwoma zabytkowymi dzwonami. Budowlą założoną na rzucie prostokąta bez wyodrębnionego prezbiterium, wzniesiona w drewnianej konstrukcji szkieletowej. Wewnątrz na belce empory zachowana jest inskrypcja z czasu budowy kościoła.

Kościół filialny p.w. Matki Bożej Królowej Polski w Iwięcinie – gotycka budowla z XIV w. Pocysterska świątynia z trzema drewnianymi bramkami oraz kamiennym murem okalającym kościół, tworzy unikalny zespół architektoniczny. Na szczególną uwagę zasługuje polichromowany strop w nawie przedstawiający "Sąd Ostateczny" oraz zachowane zabytkowe wyposażenie kościoła – ołtarz, ambona, gotyckie sakramentarium, empora, ławki z polichromowanymi drzwiczkami.

Dworek w Osiekach - zabytkowa budowla z II poł. XIX wieku, o konstrukcji szachulcowej z przyległym parkiem z drzewostanem bogatym w pomniki przyrody.

Dworek w Skibnie - eklektyczny dwór z końca XIX wieku, o konstrukcji szachulcowo-ceglanej.

Ratusz w Sianowie – jeden z najcenniejszych zabytków miasta Sianów, pochodzący z 1879 roku. Przed wejściem do budynku znajduje się herb miasta oraz działający do dzisiaj zegar.

Kurek z datą 1663 umieszczony na wieży gotyckiego kościoła filialnego p.w. MB Królowej Polski w Iwęcinnie.

Sowieński Młyn wzniesiony w 1896 r. w drewnianej konstrukcji szkieletowej wypełnionej cegłą, rozbudowany w 1908 i 1922 r.

Szczegółowy wykaz zabytków w gminie Sianów, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

Gmina Będzino

Gmina wiejska położona w północno-wschodniej części powiatu koszalińskiego, rozlokowana w pasie Wybrzeża Bałtyckiego, obrębie Wybrzeża Słowińskiego, z przyległą od południa Równiną Białogardzką. W południowej części znajduje się fragment rezerwatu torfowiskowo-leśnego Wierzchomińskie Bagno należącego do Nadleśnictwa Karnieszewice.

Na obszarze gminy znajdują się rezerwat florystyczny Wierzchomińskie Bagna oraz 6 zespołów pałacowo-ogrodowych w miejscowościach: Dobre, Dworek, Kładno, Mścice i Strzepowo. Przy pałacach i dworach rośnie wiele drzew o rozmiarach pomnikowych.

Obiektami zabytkowymi są: w Łeknie – kościół p.w. św. Jana Chrzciciela styl gotycki – XV w., w Śmiechowie – kościół p.w. Matki Bożej Królowej Polski styl późnogotycki – XV w., w Wierzchominie – kościół p.w. Piotra i Pawła zbudowany w 1784 roku, w Strzepowie – kościół p.w. św. Andrzeja Boboli styl neogotycki – XIX w., w Dobrzycy – kościół p.w. św. Trójcy styl neogotycki, zbudowany 1867 roku, w Dworkach – pałac neoklasycystyczny z II połowy XIX w., w Pleśnej – dwór klasycystyczny XVIII – XIX w., w Dobrej – zespół pałacowo – parkowy II połowa XIX w., w Kładnie – zespół pałacowo – ogrodowy z połowy XIX w., w Miłogoszcy – Kuźnia – neogotyck XIX w.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Będzino.

Kościół p.w. św. Trójcy w Dobrzycy, neogotycki, zbudowany w 1867 roku (dzwon z 1661 roku).

Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Łeknie, wzniesiony w XV w., murowany kamienno - ceglany, z wysoką wieżą. We wnętrzu neogotycki ołtarz,

wykonana w Gotlandii wapienna chrzcielnica, barokowa ambona z 1700 roku, Ostatnia Wieczerza - renesansowy obraz z 2 połowy XVI w.

Kościół p.w. MB Królowej Polski w Śmiechowie, kamienno-ceglany metryką sięgający XIII wieku, dwukrotnie przebudowywany. Zbudowany w stylu gotyckim z użyciem kamienia oraz cegły. Wewnątrz znajduje się polichromowany strop z 1691 roku.

Dworek w Pleśnej, wybudowany w końcu XIX w. z przyległym parkiem w stylu krajobrazowym. Na uwagę zasługuje ryzalit w elewacji frontowej.

Kuźnia w Miłogoszczy wybudowana w końcu XIX wieku, w stylu neogotyckim.

Pałac w Dworku, wybudowany w końcu XIX w.
Obiekt eklektyczny, część dawnego zespołu folwarcznego, otoczony parkiem krajobrazowym.

Dzwon z 1519 r. w kościele p.w. św. Jana Chrzciciela
w Łeknie.

Zegar z 1889 r. z oryginalnymi tarczami i mechanizmem,
w kościele p.w. św. Jana Chrzciciela w Łeknie.

Klamka z wkładką XVIII/XIX w., kute żelazo, w kościele p.w. św.

Jana Chrzciciela w Łeknie.

Szczegółowy wykaz zabytków w gminie Będzino, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

Gmina Biesiekierz

Gmina **Biesiekierz** leży w zachodniej części powiatu koszalińskiego na Równinie Białogardzkiej. Gmina obfituje w pomniki przyrody, takie jak: aleja dębów szypułkowych przy drodze E-6 wiek 150-200 lat, obwód pnia 2,5-5,8 m. i wysokości 22 m, dąb szypułkowy w okolicach Parsowa o obwodzie 7 m. i wysokości 23 m. w wieku około 200 lat, wierzby i łoży bagienne, olchy bagienne, buki.

Atrakcją turystyczną Biesiekierza jest największy w Europie i na świecie Pomnik Ziemniaka, wysokości około 9 metrów. Na jej terenie znajduje się część rezerwatu florystycznego Wierzchomińskie Bagna oraz rezerwat ornitologiczny "Parnowo" .

Do zabytków w gminie zaliczyć należy: kościoły z XVIII i XIX w. w Biesiekierzu, Parsowie, Starych Bielicach i Cieszynie, pałac barokowy z XVIII w. z parkiem w Parsowie, pałac neoklasycy z XIX w. w Nosowie, pałac klasycystyczny z końca XVIII w. z parkiem w Nowych Bielicach.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Biesiekierz.

Kościół p.w. Chrystusa Króla w Biesiekierzu, wzniesiony XIV - XVII w. Wnętrze zdobi wczesnobarokowy ołtarz, chrzcielnica z XVII w., fragment nastawy ołtarzowej z datą renowacji z 1932 roku, a także dwie rzeźby barokowe i gotycki dzwon.

Kościół p.w. św. Piotra i Pawła Apostoła w Parsowie, Neogotycki wzniesiony w 1880 roku na miejscu wcześniejszej średniowiecznej świątyni. Wewnątrz zachował się oryginalny wystrój, w tym witraże z herbami fundatorów oraz ołtarz z gotyckimi i barokowymi rzeźbami.

Kościół p. w. Najświętszej Rodziny w Parnowie, gotycki wzniesiony prawdopodobnie przed 1319 rokiem, ale przyjmuje się, że mury obecnej świątyni powstały w XV wieku. Zabytkowy wystrój kościoła stanowią: barokowa ambona z figurami świętych, średniowieczny dzwon, barokowy ołtarz wyrzeźbiony z drewna.

Pałac w Nosowie, neorenesansowy wzniesiony około 1850 r., wkomponowany w park w stylu angielskim.

Pałac w Parsowie, barokowy, wzniesiony w XVIII w. W parku przy pałacu rośnie buk zwyczajny czerwonołistny i jesion wyniosły, które liczą sobie ok. 170 lat, a także 200-letnie trzy zrosnięte jodły pospolite i 250-letni cis pospolity.

Dworek w Warninie, wzniesiony na początku XVIII w. Wygląd budynku wskazuje na klasycystyczny charakter obiektu.

Drzwi główne z 1894 r. w kościele parafialnym p.w. św. Stanisława B. i M. w Starych Bielicach, z oryginalną wkładką i zamkiem.

Bliźniacze kominki z kafli ceramicznych z pocz. XX w., w salonie Pałacu w Biesiekierzu.

Szczegółowy wykaz zabytków w gminie Biesiekierz, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

Gmina Manowo

Gmina **Manowo** położona jest w środkowej części powiatu koszalińskiego, na Wysoczyźnie Polanowskiej i Równinie Białogardzkiej. Gmina jest obszarem atrakcyjnym turystycznie, głównie z uwagi na warunki przyrodniczo-krajobrazowe: brak zanieczyszczeń, rozległe kompleksy leśne, liczne jeziora i rzeki. Dodatkowymi atutami są zabytki architektoniczne i archeologiczne. W gminie znajdują się 2 rezerваты: przy granicy z Koszalinem - Jezioro Lubiawskie, a nad rzeką Radew - Kręgi Kamienne na terenie rezerwatu archeologicznego w Lesie Grzybnickim.

Przez miejscowości: Wyszewo, Wyszebórz, Policko przebiega zachodniopomorski etap Pomorskiej Drogi św. Jakuba (wariant południowy), reaktywowanego szlaku kulturowego.

Na trasie Koszalin Manowo funkcjonuje zabytkowa kolej wąskotorowa.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Manowo.

Kościół parafialny p.w. Wojciecha Biskupa i Męczennika w Wyszewie, neogotycki, wzniesiony pod koniec XIX w. We wnętrzu renesansowy świecznik, datowany na 1659 r.

wzniesiona w XV w.

Kościół św. Izydora w Boninie, gotycka budowla

II połowie XIX w.

Dwór myśliwski we wsi Kopanino, wzniesiony w

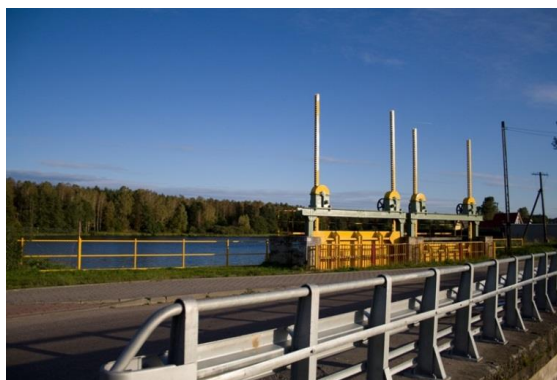

Dwór w Policku, wymurowany na przełomie XIX/XX w. Dwór otacza park krajobrazowy o pow. 2,7 ha, założony łącznie z dworem, przechodzi w las należący do kompleksu Góry Chełmskiej. Pośród 27 gatunków drzewostanu znajduje się 5 pomnikowych okazów – buk odmiany purpurowej, dąb bezszypułkowy, jedlica, płatan klonolistny i żywotnik olbrzymi oraz robinie i szpaler lip drobnolistnych. W zespole budynków gospodarczych najstarsza jest owczarnia, która pochodzi z drugiej połowy XVIII w.

szachulcowa z połowy XIX w.

Budynek folwarczny w Policku, budowla

Zespół hydrotechniczny Elektrowni Rosnowo powstały w latach 1910-1924. Zapora o wysokości 10 m z przepustem Starej Radwi i kanał o głębokości 3 m doprowadzający wody do elektrowni w Lisowie.

Dzwon barokowy z 1663 r. w kościele parafialnym p. w. św. Wojciecha Bp. i M. w Wyszewie.

Szczegółowy wykaz zabytków w gminie Manowo, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

Gmina Mielno

Mielno jest gminą miejsko-wiejską położoną w północnej części powiatu koszalińskiego, na Wybrzeżu Słowińskim, nad Morzem Bałtyckim.

Większość miejscowości utrzymuje się głównie z turystyki. Atrakcje turystyczne to między innymi: Promenada Przyjaźni w Mielnie, Promenada w Sarbinowie, Latarnia morska w Gąskach czy też Skarbnica Wioski Rybackiej (obiekt multimedialny) w Chłopach.

Do obiektów zabytkowych należą: IX lub X wieczne grodziska słowińskie, XV w. kościół gotycki, wieża z XVI, neogotycki kościół parafialny w Sarbinowie, zabytkowa willa z XIX wieku, wykonany w konstrukcji drewnianej, latarnia morska w Gąskach, druga pod względem wysokości w Polsce, licząca 50,2 m wysokości.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Mielno.

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Mielnie, wzniesiony w XV w., wielokrotnie przebudowywany - ostatnio w 1856 roku, zachowany gotycki styl. We wnętrzu barokowa ambona z 1688 roku z rzeźbami ewangelistów oraz świecznik i chrzcielnica z XIX w.

Chata rybacka w Sarbinowie o konstrukcji szachulcowej z drewna dębowego, dach kryty trzciną.

Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP w Sarbinowie, wybudowany w 1856 roku w stylu neogotyckim. Jedynymi ruchomymi zabytkami w kościele są barokowe świeczniki i kropielnica z okresu budowy.

Pensjonat w Mielnie, budowla szachulcowa z początku XX w.

Latarnia Morska w Gąskach zbudowana na przełomie 1876/1877 r., mierzy 50,2 m. wysokości i jest drugą co, do wielkości latarnią morską w Polsce. Światło latarni jest widoczne przy dobrej pogodzie z odległości 19,5 mili morskiej- co daje około 36 kilometrów.

Szczegółowy wykaz zabytków w gminie Mielno, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

Gmina Świeszyno

Gmina wiejska Świeszyno znajduje się w północno-wschodniej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie koszalińskim. Znaczna część gminy jest położona na obszarze Równiny Białogardzkiej, natomiast jej południowe tereny znajdują się na Pojezierzu Drawskim.

Na terenie gminy znajdują się obszary cenne przyrodniczo. Należą do nich m.in.: obszar chronionego krajobrazu Dolina Radwi oraz specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 „Dolina Radwi, Chocieli i Chotli”, na terenie którego występują liczne źródła, unikalne torfowiska oraz lasy, w których można znaleźć zagrożone gatunki roślin i zwierząt.

W gminie Świeszyno znajduje się wiele cennych obiektów zabytkowych, np.: XIV-wieczny kościół gotycki pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Konikowie, pochodzący z przełomu XV i XVI w. gotycki kościół pw. Matki Bożej Królowej Korony Polskiej w Jarzycach oraz XIX-wieczny neogotycki kościół pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Świeszynie. Ponadto cennymi zabytkami są budowle w Strzekęcinie

wzniesione przez ród von Kamecke: eklektyczny „Bursztynowy Pałac”, wybudowany w latach 1899-1901, pochodzące z lat 20. i 30. XX w. zabudowania gospodarcze oraz neoklasycystyczny „Biały Pałac” z 1935 r. Inne ciekawe zabytki znajdujące się na terenie gminy to: park dworski oraz dworek z początku XIX wieku w Giezkowie, młyn zbożowy oraz malowniczo położona elektrownia wodna Hajka, zbudowana na przełomie 1911 i 1912 roku w Niedalinie, kompleks pałacowo-folwarczny z przylegającym do niego parkiem dworskim z drugiej połowy XVIII w. i przełomu XIX i XX w. w Zegrzu Pomorskim oraz pałac neoklasycystyczny z XIX w. w Dunowie.

Przykładowe, wybrane zabytki położone lub znajdujące się na terenie gminy Świeszyno.

Kościół p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Świeszynie, budowla neogotycka, wzniesiona w XIX w. Wnętrze ozdabia zabytkowy, mosiężny żyrandol z XVII w.

Kościół p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Konikowie, wzniesiony w XIV w. Zachowane gotyckie przyziemia wieży oraz ściany prezbiterium.

Kościół pw. Matki Bożej Królowej Korony Polskiej w Jarzycach wzniesiony na przełomie XV i XVI w. Z 1897r. pochodzą piękne okna witrażowe wykonane przez Konigl - Instytut Fur Glass Malerei Berlin.

Młyn i elektrownia wodna w Niedalinie.

wybudowany w latach 1899-1901.

Bursztynowy Pałac w Strzekęcinie,

Biały Pałac w Strzekęcine

Zespół pałacowy – Biały Pałac i Bursztynowy Pałac, pomiędzy którymi zaplanowano park krajobrazowy ze stawem oraz drobnymi budynkami gospodarczymi. Na zachód od Pałacu Bursztynowego znajdują się budynki folwarczne, a w płn. – wsch. stronie kolonie folwarczne.

Dworek wraz z parkiem dworskim w Giezkowie z początku XIX wieku.

Dworek wraz z parkiem dworskim

1901 r.

Zwieńczenie wieży Bursztynowego Pałacu w Strzekęcine –

Neobarokowa krata i klamki na drzwiach wejściowych do Bursztynowego Pałacu – 1901 r.

Kolej Wąskotorowa – uruchomiona na pierwszym odcinku Koszalin – Naclaw w 1898 r. w 1903 r. istniała już stacja kolei wąskotorowej w Polanowie, a 1 listopada 1905 r. otwarto odcinek Manowo – Świelino – Bobolice, a dzień później odcinek Świelino – Białogard.

Szczegółowy wykaz zabytków w gminie Świeszyno, wpisanych do rejestru zabytków stanowi załącznik Nr 1 do Programu.

7.3 ZABYTKI POWIATU KOSZALIŃSKIEGO OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY

ZABYTKI NIERUCHOME

W tej grupie zabytków powiatu koszalińskiego znajdują się głównie obiekty architektury sakralnej, dworskiej, cmentarze i parki dworskie. Ponadto na terenie powiatu znajduje się dużo drewnianych domów i obiektów gospodarskich.

ZABYTKI RUCHOME

Większość zabytków ruchomych znajdujących się na terenie powiatu koszalińskiego stanowi wyposażenie kościołów i rezydencji. Duży ich zasób stanowią również zbiory muzealne.

Do najcenniejszych zabytków ruchomych należy wyposażenie kaplicy w Krągu (gm. Polanów), gdzie w kaplicy grobowej zachowały się sarkofagi rodu von Podewils. W pobliskim Wielinie (gm. Polanów), w niewielkim kościele o konstrukcji szachulcowej zachowało się jednorodne rzeźbione w orzechowcu wyposażenie wnętrza z ołtarzem, emporami i amboną (ok. 1700 r.). Na szczególną uwagę zasługuje wyposażenie kościołów zlokalizowanych w Suchej Koszalińskiej, Osiekach, Iwęcinnie i w Sarbinowie.

ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Zasób dziedzictwa archeologicznego powiatu koszalińskiego przedstawia się bardzo bogato. Okazale prezentuje się rezerwat archeologiczny „Kamienne Kręgi” w Lesie Grzybnickim (gm. Manowo). Składają się na niego leśne polany z kamiennymi kręgami i nagrobnymi brukami. Miejsce to służyło wiecom wspólnot rodowo plemiennych i pochówkom na przestrzeni od ok. 70 do 200 r.n.e. i jest świadectwem najważniejszej instytucji życia publicznego w starożytności i zabytkiem o randze europejskiej.

Badania związane z budową elektrowni na terenie Żydowa (gm. Polanów) ujawniły cmentarzisko kurhanowe z X – XI wieku.

Do cennych stanowisk archeologicznych należą grodziska w Poroście, Bobolicach, Drzewianach i Polanowie.

ZABYTKI UZNANE ZA POMNIK HISTORII

Na obszarze powiatu koszalińskiego brak jest zabytków uznanych za pomnik historii.

Obiekty proponowane do uznania za pomnik historii:

1. Średniowieczne miejsca pielgrzymkowe Pomorza Środkowego: Chełmska Góra k. Koszalina, Święta Góra k. Polanowa, Kościół pw. św. Antoniego Padewskiego w Osiekach gm. Sianów – położone przy Europejskim Szlaku św. Jakuba do Composteli – Camino Polaco del Norte;
2. Zespół zamkowo-parkowy z kościołem i mauzoleum w Krągu, gm. Polanów;
3. Zespół gotyckich kościołów wiejskich w pasie wybrzeża Bałtyku (w powiązaniu z powiatami kołobrzeskim i sławieńskim);
4. Zespół świątyni o drewnianej konstrukcji szkieletowej (w powiązaniu z innymi powiatami).

OCHRONA POPRZEZ UTWORZENIE PARKU KULTUROWEGO

Park kulturowy stanowi formę ochrony krajobrazu dającą możliwość stworzenia odpowiednich warunków dla zachowania występujących na jego terenie wartości historyczno – kulturowych, wiążąc je z ochroną środowiska naturalnego.

Obecnie na terenie powiatu koszalińskiego brak jest parków kulturowych.

Proponowane parki kulturowe:

1. Park Kulturowy „Święte Góry Pomorza”

Projekt utworzenia parku kulturowego wokół trasy Koszalin – Polanów powstał w oparciu o średniowieczny trakt łączący te dwa miasta oraz położone obok nich dwie Święte Góry: Chełmską i Polanowską. Święte Góry już w czasach pogańskich stanowiły miejsca kultu słowiańskiego, a w średniowieczu stały się celami pielgrzymek chrześcijan. Usytuowane przy Europejskim Szlaku św. Jakuba do Composteli, reaktywowanym przez Radę Europy w 1988 r., (odcinek Camino Polaco del Norte), są obiektami o znaczeniu ponadregionalnym i ponadkrajowym. Niektórzy historycy wskazują na wyjątkowość Góry Chełmskiej w XV wieku, przewyższającą popularnością nawet hiszpańską Compostelę. Tradycja pielgrzymowania odradzająca się po kilku stuleciach nasunęła projekt utworzenia parku kulturowego wykorzystującego walory przyrodnicze i kulturowe, oraz krajobrazowego tego regionu. Projekt przewiduje realizację ekologicznej ścieżki pieszej i rowerowej, renowację znajdującego się w

poszczególnych miejscowościach zabytkowego dziedzictwa (domy, kościoły, cmentarze, parki i pałace), realizację cyklu kaplic z przedstawieniami scen z życia Chrystusa, podniesienie atrakcyjności trasy poprzez realizację „użytkowego” skansenu, utworzonego poprzez renowację zachowanych obiektów drewnianego, szkieletowego budownictwa ludowego, tworzenie rezerwatów przyrody i ścieżek edukacyjnych, realizację bazy turystycznej, utworzenie stref ciszy wokół Świętych Gór oraz rozwój lokalnego rzemiosła, sztuki i agroturystyki.

2. Park Kulturowy „Kolejką do Elektrowni”

Historia kolejki wąskotorowej jest odzwierciedleniem wydarzeń o charakterze społeczno – gospodarczym regionu powiatu koszalińskiego na przestrzeni ponad stu lat. Pomysł budowy kolei zrodził się w Prusach, w latach 70-tych XIX wieku. Koleje miały połączyć zaplecze rolnicze i przemysłowe z portami. Pozwolenie na budowę koszalińskiej wąskotorówki wydano dopiero 24 maja 1898 roku, a w dniu wydania koncesji na budowę i eksploatację koszalińskiej kolei wąskotorowej, powstała Spółka Akcyjna Kolei Wąskotorowej Koszalin – Naclaw. Najpierw uruchomiono przewozy na odcinku Koszalin – Manowo – Naclaw. Dobre wyniki przewozowe zachęciły do rozbudowy sieci kolejki, otwarto odcinek Manowo – Świelino – Bobolice oraz Świelino – Białogard. Na przełomie lat kolejka funkcjonowała i rozbudowywała swoją sieć. W roku 1945 koszalińska wąskotorówka została zdemontowana przez Armię Radziecką, a wszystkie linie kolejowe zostały przejęte przez Polskie koleje Państwowe 1 maja 1945 r. Ostatecznie koszalińska wąskotorówka została zamknięta 1 października 2001 r. Cztery lata później powstało Towarzystwo Miłośników Koszalińskiej Wąskotorówki, które dokłada wszelkich starań, aby przywrócić funkcjonalność zabytku.

Koszalińska Kolej Wąskotorowa to jeden z najcenniejszych zabytków techniki w tej części województwa zachodniopomorskiego.

7.4 ZABYTKI POWIATU UJĘTE W EWIDENCJI

Zgodnie z art. 21 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy jest ewidencja zabytków. Gminne ewidencje zabytków na terenie powiatu koszalińskiego zostały opracowane - w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków - w siedmiu gminach. Jedna gmina jest na etapie opracowywania ewidencji.

Wykazy obiektów ujętych w rejestrze zabytków oraz w wojewódzkiej ewidencji zabytków są wykazami otwartymi i mogą ulec zmianie w przypadku pojawienia się nowych okoliczności.

7.5 ZABYTKI O NAJWYŻSZYM ZNACZENIU DLA POWIATU KOSZALIŃSKIEGO

Miejszem unikatowym o randze europejskiej jest rezerwat archeologiczny „Kamienne Kręgi” w Lesie Grzybnickim (gm. Manowo). Rezerwat jest świadectwem życia publicznego w starożytności.

Unikatowym miejscem w skali europejskiej są również Święte Góry – Chełmska i Polanowska, będące od czasów średniowiecza miejscami pielgrzymkowymi kultu Maryjnego, położone przy Szlaku św. Jakuba do Composteli – Camino Polaco del Norte.

Zabytek wyjątkowy w skali powiatu i województwa to linia kolejki wąskotorowej. Kolejka obecnie przebiega przez teren gminy Manowo i fragment miasta Koszalina. Stanowi duży potencjał do wykorzystania w procesie budowy produktu turystycznego.

Do obiektów zabytkowych o najwyższym znaczeniu dla powiatu koszalińskiego zalicza się zespoły pałacowo-parkowe, których właścicielem jest Powiat, w których prowadzona jest działalność z zakresu pomocy społecznej i oświaty, tj.:

- 1) Dom Pomocy Społecznej w Parsowie (z zabytkowym parkiem),
- 2) Dom Pomocy Społecznej w Cetuniu (z zabytkowym parkiem),
- 3) Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Warninie (z zabytkowym parkiem),
- 4) Dom Pomocy Społecznej w Nowych Bielicach (z zabytkowym parkiem).

Z uwagi na wartość historyczną i architektoniczną, na uwagę zasługuje gotycko-renesansowo-barokowy zespół zamkowo-parkowy z kościołem i mauzoleum w Krągu gm. Polanów.

Unikalny skali kraju zespół tworzą gotyckie kościoły wiejskie usytuowane wzdłuż wybrzeża Bałtyku, świątynie o drewnianej konstrukcji szkieletowej oraz zespół świątyń neogotyckich i neoromańskich.

Powiat Koszaliński w trosce o swoje obiekty sukcesywnie wprowadza niezbędne modernizacje w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, z wykorzystaniem również funduszy zewnętrznych.

8. OCENA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POWIATU KOSZALIŃSKIEGO

ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> – zróżnicowany zasób dziedzictwa kulturowego, – wysoka wartość zachowanego dziedzictwa kulturowego, – cenne otoczenie zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, – znaczne rozpoznanie zasobów dziedzictwa kulturowego z terenu powiatu, – wykształcona historycznie i rozbudowana sieć dróg obsadzona alejami z zachowaną nawierzchnią (np. Cewlino gm. Manowo, aleja przydrożna z nasadzeniami lipy – fragment alei Mielno-Mielenko), aleja bukowa (pomnik przyrody) Kościernica-Jacinki-Dadzewo-Rosocha; – duża ilość szlaków kulturowych (w tym: rowerowe, kajakowe, konne), – dobrze oznakowane szlaki turystyczne, tj. rowerowe, piesze i dydaktyczne, – popularyzacja historii i dziedzictwa kulturowego: albumy, mapy, – otwartość i przychylność władz samorządowych, – uchwała w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, 	<ul style="list-style-type: none"> – pogarszający się stan techniczny części obiektów zabytkowych, – mała liczba programów wspierających ochronę zabytków, – niewielkie wsparcie finansów publicznych na kompleksowe remonty historycznej zabudowy, – niedostateczna wiedza na temat absorpcji środków zewnętrznych na prace remontowe przy obiektach zabytkowych, – pozbawienie walorów zabytkowych części zabytków na skutek nieumiejętnych, niekontrolowanych procesów modernizacji, np. wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, pokryć dachowych, – niewystarczająca świadomość społeczna o konieczności należytego dbania o zabytki,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> – rozwój turystyki i agroturystyki na bazie ich głównego generatora, tj. dziedzictwa kulturowego, – dofinansowania z budżetów samorządowych na odnowę obiektów zabytkowych, – promocja walorów krajobrazu kulturowego i rozszerzenie działań edukacyjnych, przy wykorzystaniu instytucji kultury, organizacji pozarządowych i itp., – rosnące zainteresowanie samorządów ochrona dziedzictwa kulturowego i jego promocją, 	<ul style="list-style-type: none"> – samowolne działania przy zabytkach bez uzgodnień konserwatorskich, – rosnące koszty renowacji i konserwacji obiektów zabytkowych – pogarszanie się stanu technicznego zabytków ze względu na wysokie koszty prac remontowych/konserwatorskich, – niedostateczne zaangażowanie społeczne w opiekę nad zabytkami, – niedostatecznie rozwinięta edukacja na rzecz dziedzictwa kulturowego, – brak dostatecznych środków na skuteczną ochronę zabytków i

<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie liczby tras turystycznych i szlaków o miejsca i obiekty zabytkowe, - poprawa jakości dróg, - rewaloryzacja i rewitalizacja obiektów architektury i założeń zieleni komponowanej, - zdefiniowanie i promocja regionalnych produktów turystycznych, - możliwość wsparcia finansowego z różnych źródeł, w tym ze środków ministerialnych i unijnych, 	<p>zabezpieczenie zabytków oraz edukację w tej dziedzinie,</p>
---	--

9. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz analizy dokumentów o charakterze strategicznym, odnoszących się do Powiatu Koszalińskiego, a także po rozpoznaniu stanu zasobów środowiska kulturowego, można przedstawić końcowe wnioski do Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Koszalińskiego na lata 2022-2026. Ochrona dziedzictwa kulturowego winna służyć rozwojowi społeczno-gospodarczemu powiatu i regionu. Rozwój ten powinien skupić się przede wszystkim na zagadnieniach związanych z turystyką, kulturą i jednocześnie z rewitalizacją obszaru powiatu.

PRIORYTETY PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Powiatu; <ul style="list-style-type: none"> • wymiana/remont dachu i jego elementów (rynny), • remont elewacji, • remont tarasu w budynku pałacowym, • rewitalizacja zabytkowej przypałacowej zieleni, - podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością Powiatu, - udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku położonym lub znajdującym się na terenie powiatu koszalińskiego, - pomoc w pozyskiwaniu środków oraz pomoc przy kompletowaniu dokumentów i składaniu wniosków o dofinansowanie prac przy zabytku, - rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni na terenie powiatu (parki, cmentarze, nieczynne cmentarze).
Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni,

<p>potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pozyskanie środków z Państwowego Funduszu Ochrony Środowiska na rewitalizację zabytkowych zespołów zieleni należących do Powiatu - prowadzenie strony internetowej Starostwa Powiatowego z działem poświęconym zabytkom na terenie powiatu koszalińskiego, wykaz najciekawszych zabytków i podział zabytków (nieruchome, ruchome, archeologiczne), wykaz atrakcyjnych szlaków kulturowych, - wspieranie rozwoju regionalnych muzeów, skansenów, itp. - publikacja materiałów popularyzujących ochronę zabytków - Album zabytków, cz. IV „Pomniki przyrody oraz współczesne ogrody powiatu koszalińskiego”.
<p>Budowa powiatowego systemu ochrony i opieki nad zabytkami oraz kształtowania krajobrazu kulturowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie rejestru dotacji udzielonych na prace przy zabytkach z terenu powiatu (Biuro Rady Powiatu, - kontrola zabezpieczeń ppoż. i antywłamaniowych w zabytkach wpisanych do rejestru z terenu powiatu, - popularyzacja przepisów prawa dotyczących ochrony zabytków wśród właścicieli obiektów położonych na terenie powiatu, - stworzenie mechanizmu doradczego, wspierającego merytorycznie właścicieli zabytków, - budowanie społeczeństwa świadomego walorów historycznych, krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego, - propagowanie wiedzy i działania zmierzające do ustanowienia społecznego opiekuna zabytków.

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
<p>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi, w tym weryfikacja pod kątem aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków, - monitoring sporządzania gminnych ewidencji zabytków, - wzmożone działania zapobiegające samowolom budowlanym, - egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji),

Priorytet III: Wspieranie działań społeczności lokalnej na rzecz ochrony środowiska kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
<p>Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie i wspieranie konkursów, wystaw i innych działań o charakterze edukacyjnym,

	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie inicjatyw powstawania organizacji pozarządowych, których celami statutowymi są działania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, - organizacja konkursu dla organizacji pozarządowych na opracowanie szlaku turystycznego, np. śladami kościołów powiatu koszalińskiego, czy dworów, dworków, pałaców.
Działalność kulturalna	<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie organizacji lokalnych imprez kulturalnych poświęconych promocji dziedzictwa kulturowego danego regionu, - organizacja imprez kulturalnych, skupiających ludowe zespoły artystyczne działające na terenie powiatu, rzemieślników ludowych, itp. - wsparcie w organizacji promocji lokalnych ludowych zespołów artystycznych oraz ludowych rzemieślników (prezentacja na stronie internetowej Powiatu).

10. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania określone w Programie Opieki nad Zabytkami Powiatu Koszalińskiego na lata 2022-2026 wykonywane będą za pomocą następujących instrumentów:

- prawnych, z uwzględnieniem zapisów niniejszego dokumentu przy tworzeniu prawa miejscowego i dokumentów strategicznych Powiatu Koszalińskiego,
- finansowych:
 - środki finansowe z budżetu Powiatu w ramach środków przeznaczonych na promocję Powiatu,
 - środki finansowe z budżetu Powiatu w ramach środków przeznaczonych na dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie czy roboty budowlane przy zabytkach,
 - środki zewnętrzne pozyskane (krajowe oraz unijne),
- społecznych poprzez działania edukacyjne i promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi wspierającymi ochronę zabytków i innymi organizacjami społecznymi oraz instytucjami,
- kontrolnych poprzez działania obejmujące monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

11. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, Zarząd Powiatu sporządza, co 2 lata sprawozdanie z realizacji założeń programu, które przedstawia Radzie Powiatu.

W ramach realizacji priorytetu I:

Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu	
Zadania	Wskaźnik oceny
<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach zabytkowych stanowiących własność Powiatu; <ul style="list-style-type: none"> • wymiana/remont dachu i jego elementów (rynny), • remont elewacji, • remont tarasu w budynku pałacowym, • rewitalizacja zabytkowej przypałacowej zieleni, - podejmowanie starań o uzyskanie środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków będących własnością Powiatu, - udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku położonym lub znajdującym się na terenie powiatu koszalińskiego, - pomoc w pozyskiwaniu środków oraz pomoc przy kompletowaniu dokumentów i składaniu wniosków o dofinansowanie prac przy zabytku, - rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni na terenie powiatu (parki, cmentarze, nieczynne cmentarze). 	<ul style="list-style-type: none"> - wartość finansowa wykonanych prac remontowych przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych działaniom,
<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie bieżących prac porządkowych przy zabytkowych zespołach zieleni, - prowadzenie strony internetowej Starostwa Powiatowego z działem poświęconym zabytkom na terenie powiatu koszalińskiego, wykaz najciekawszych zabytków i podział zabytków (nieruchome, ruchome, archeologiczne), wykaz atrakcyjnych szlaków kulturowych, - wspieranie rozwoju regionalnych muzeów, skansenów, itp. - publikacja materiałów popularyzujących ochronę zabytków - Album zabytków, cz. IV „Pomniki przyrody oraz współczesne ogrody powiatu koszalińskiego”. 	<ul style="list-style-type: none"> - liczba obiektów poddanych działaniom, - efekty działań na stronie internetowej Powiatu, - ilość wydanych publikacji
<ul style="list-style-type: none"> - prowadzenie rejestru dotacji udzielonych na prace przy zabytkach z terenu powiatu (Biuro Rady Powiatu, - kontrola zabezpieczeń ppoż. i antywłamaniowych w zabytkach wpisanych do rejestru z terenu powiatu, - popularyzacja przepisów prawa dotyczących ochrony zabytków wśród właścicieli obiektów położonych na terenie powiatu, - stworzenie mechanizmu doradczego, wspierającego merytorycznie właścicieli zabytków, - budowanie społeczeństwa świadomego walorów historycznych, krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - monitoring, - ilość porad

W ramach realizacji priorytetu II:

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Zadania	Wskaźnik oceny
<ul style="list-style-type: none"> - opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi, w tym weryfikacja pod kątem aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków, - monitoring sporządzania gminnych ewidencji zabytków, wzmożone działania zapobiegające samowolom budowlanym, - egzekwowanie zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną, określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji), 	<ul style="list-style-type: none"> - ocena pracy, monitoringu

W ramach realizacji priorytetu III:

Priorytet III: Wspieranie działań społeczności lokalnej na rzecz ochrony środowiska kulturowego	
Zadania	Wskaźnik oceny
<ul style="list-style-type: none"> - organizowanie i wspieranie konkursów, wystaw i innych działań o charakterze edukacyjnym, - wspieranie inicjatyw powstawania organizacji pozarządowych, których celami statutowymi są działania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. 	<ul style="list-style-type: none"> - ilość zrealizowanych działań, - zakres wsparcia,
<ul style="list-style-type: none"> - wspieranie organizacji lokalnych imprez kulturalnych poświęconych promocji dziedzictwa kulturowego danego regionu, - organizacja imprez kulturalnych, skupiających ludowe zespoły artystyczne działające na terenie powiatu, rzemieślników ludowych, itp. - wsparcie w organizacji promocji lokalnych ludowych zespołów artystycznych oraz ludowych rzemieślników (prezentacja na stronie internetowej Powiatu). 	<ul style="list-style-type: none"> - ilość zrealizowanych działań, - zakres wsparcia

12. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zagadnienia finansowania prac przy zabytkach z udziałem środków krajowych, oprócz określenia zasad i form ochrony i opieki nad zabytkami zawiera ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Pomoc finansową państwa mogą uzyskać prace prowadzone wyłącznie w obiektach wpisanych do rejestru zabytków. W świetle art. 71 ust. 2 ww. ustawy, sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku, do którego tytuł

prawny, określony w ust. 1, posiada jednostka samorządu terytorialnego, jest zadaniem własnym tej jednostki. Zgodnie z art. 73 cytowanej ustawy, osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku mogą ubiegać się o dotacje celową z budżetu państwa lub samorządu terytorialnego na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku. Dotacje takie przyznawane są przez:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programów Operacyjnych,
- Wojewodę ze środków pozostających w dyspozycji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków właściwego dla terenu, na którym zlokalizowany jest obiekt zabytkowy wpisany do rejestru zabytków. Zaznaczyć przy tym należy niezależność tych źródeł finansowania,
- dotacje wojewódzkie,
- dotacje powiatowe,
- dotacje gminne,
- dotacje Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na badania archeologiczne,

inne źródła finansowania to:

- dotacje Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji - Fundusz Kościelny,
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ochrona Zabytków
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Program Kultura – Interwencje,
- Program „Niepodległa”,
- fundusze od fundacji,

źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych,
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy 2021-2027,
- Fundusz Norweski i EOG,

konkursy:

- Konkurs Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zabytek zadbane”.

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Koszalińskiego będzie realizowany w ramach możliwości finansowych Powiatu.

13. ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 1 – wykaz zabytków nieruchomych z terenu powiatu koszalińskiego wpisanych do rejestru zabytków.

ZAŁĄCZNIK NR 2 wykaz zabytków nieruchomych z terenu powiatu koszalińskiego wpisanych do rejestru zabytków, z podziałem na poszczególne gminy.

ZAŁĄCZNIK Nr 3 – Mapy turystyczne gmin powiatu koszalińskiego.

Spis treści:

1. WSTĘP.....	1
2. CEL OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	1
3. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	3
4. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	4
5. NARZĘDZIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	12
6. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	14
6.1. STRATEGICZNE CELE POLITYKI PAŃSTWA W ZAKRESIE OCHRONY ZABYTKÓW I OPIEKI NAD ZABYTKAMI	14
6.2. REALCJE POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZTWA	16
7. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	19
7.1. RELACJE POWIATOWEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU (ANALIZA DOKUMENTÓW PROGRAMOWYCH POWIATU KOSZALIŃSKIEGO).....	19
7.2. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW ORAZ ANALIZA STANU DZIEDZICTWA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POWIATU KOSZALIŃSKIEGO	20
7.3. ZABYTKI POWIATU KOSZALIŃSKIEGO OBJĘTE PRAWNYMI FORMAMI OCHRONY.....	51
7.4. ZABYTKI POWIATU UJĘTE W EWIDENCJI	53
7.5. ZABYTKI O NAJWYŻSZYM ZNACZENIU DLA POWIATU	54
8. OCENA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO POWIATU KOSZALIŃSKIEGO	55
9. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE	56
10. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	58
11. ZASADY OCENY REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	58
12. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	60
13. ZAŁĄCZNIKI	63-90

REJESTR ZABYTKÓW – POWIAT KOSZALIŃSKI

Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Numer rejestru	Data	Nr decyzji	Uwagi-dawny numer rejestru
	Koszalin	Koszalin	linia kolei wąskotorowej Koszalin-Świelino	50	27.07.2000	DZ-4200/23/O/2000	
	Manowo	Koszalin	linia kolei wąskotorowej Koszalin-Świelino	50	27.07.2000	DZ-4200/23/O/2000	
	Świeszyno	Koszalin	linia kolei wąskotorowej Koszalin-Świelino	50	27.07.2000	DZ-4200/23/O/2000	
	Bobolice	Koszalin	linia kolei wąskotorowej Koszalin-Świelino	50	27.07.2000	DZ-4200/23/O/2000	
Bardzolino	Świeszyno	Koszalin	park dworski	933	02.02.1977	KI.IV-5340/6/77	
Biesiekierz	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	929	20.01.1977	KI.IV-5340/2/77	
Biesiekierz	Biesiekierz	Koszalin	pałac	1200	14.05.1985	KI.IV-5340/4/85	
Biesiekierz	Biesiekierz	Koszalin	kościół Chrystusa Króla	144	20.04.1957		
Bobolice	Bobolice	Koszalin	cmentarz ul. Koszalińska	1211	30.12.1987	KI.IV-5340/7/87	
Bobolice	Bobolice	Koszalin	kościół Wniebowzięcia NMP	1919	04.09.1987	KI.IV-5340/10/87	1214
Bobolice	Bobolice	Koszalin	cerkiew prawosławna ul. Pocztowa /otoczenie/	323	16.08.2007	DZ-4200/30/O/2007	
Boboliczki	Bobolice	Koszalin	park dworski	1030	13.06.1978	KI.IV-5340/59/78	
Bonin	Manowo	Koszalin	park dworski	959	21.03.1977	KI.IV-5340/32/77	
Bonin	Manowo	Koszalin	kościół św. Izydora	384	14.04.1964	KI.IV-Oa/18/64	
Bożenice	Polanów	Koszalin	park dworski	945	20.02.1977	KI.IV-5340/18/77	
Bożniewice	Bobolice	Koszalin	dwór	962	25.03.1977	KI.IV-5340/35/77	
Bożniewice	Bobolice	Koszalin	park dworski	962	25.03.1977	KI.IV-5340/35/77	
Bukowo	Polanów	Koszalin	park dworski	946	20.02.1977	KI.IV-5340/19/77	
Cetuń	Polanów	Koszalin	park dworski	1626	08.06.1978	KI.IV-5340/48/78	1019

Cetuń	Polanów	Koszalin	pałac	1626	03.03.2017	DZ.5130.01.2017. AR	
Chmielno	Bobolice	Koszalin	kościół św. Jana Chrzyciela	1905	08.05.2020	DZ.5130.06.2020. AR	
Chmielno	Bobolice	Koszalin	otoczenie kościoła	1905	08.05.2020	DZ.5130.06.2020. AR	
Chocimino	Polanów	Koszalin	park dworski	947	25.02.1977	KI.IV-5340/20/77	
Chocimino	Polanów	Koszalin	otoczenie kościoła	1899	28.04.1964	KI.IV.Oa/42/64	408
Chocimino	Polanów	Koszalin	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus	1899	28.04.1964	KI.IV.Oa/42/64	408
Cieszyn	Biesiekierz	Koszalin	kościół	145	26.04.1957		
Cieszyn	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	1025	12.06.1978	KI.IV-5340/54/78	
Cieszyn	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	1119	06.10.1980	KI.IV-5340/32/80	
Cybulino	Bobolice	Koszalin	park dworski	963	25.03.1977	KI.IV-5340/36/77	
Cybulino	Bobolice	Koszalin	pałac	963	25.03.1977	KI.IV-5340/36/77	
Cybulino	Bobolice	Koszalin	kaplica grobowa	385	14.04.1964	KI.IV.Oa/19/64	
Dargiń	Bobolice	Koszalin	park dworski	968	30.03.1977	KI.IV-5340/41/77	
Dargiń	Bobolice	Koszalin	dwór	968	30.03.1977	KI.IV-5340/41/77	
Darżewo	Bobolice	Koszalin	park dworski	964	25.03.1977	KI.IV-5340/37/77	
Dąbrowa	Sianów	Koszalin	kościół św. Stanisława Kostki	1914	25.04.1964	KI.IV.Oa/25/64	391
Dęborogi	Manowo	Koszalin	park dworski	1090	06.06.1980	KI.IV-5340/3/80	
Dobre	Będzino	Koszalin	park dworski II	1026	12.06.1978	KI.IV-5340/55/78	
Dobre	Będzino	Koszalin	park dworski I	1026	12.06.1978	KI.IV-5340/55/78	
Dobrociechy	Bobolice	Koszalin	park dworski	1031	13.06.1978	KI.IV-5340/60/78	
Dobrzyca	Będzino	Koszalin	kościół Trójcy Św. Z działką	1935	31.12.1998	OW PSOZ- 5340/31/98	1267
Domachowo	Polanów	Koszalin	park dworski	1718	25.02.1977	KI.IV-5340/21/77	948
Drzewiany	Bobolice	Koszalin	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus	1933	31.12.1998	OW PSOZ- 5340/21/98	1265
Dunowo	Świeszyno	Koszalin	park dworski	934	02.02.1977	KI.IV-5340/7/77	
Dworek	Będzino	Koszalin	park dworski	955	10.03.1977	KI.IV-5340/28/77	

Dworek	Będzino	Koszalin	pałac	955	10.03.1977	KI.IV-5340/28/77	
Garbno	Polanów	Koszalin	pałac	1902	27.07.1954		23
Garbno	Polanów	Koszalin	kościół św. Antoniego Padewskiego	24	27.07.1954		
Gąski	Mielno	Koszalin	latarnia morska zespół /otoczenie/	363	14.08.2008	DZ-4200/53/O/05/2008	
Gąski	Mielno	Koszalin	park dworski	1021	08.06.1978	KI.IV-5340/50/78	
Giezkowo	Świeszyno	Koszalin	park dworski	935	02.02.1977	KI.IV-5340/8/77	
Głodowa	Bobolice	Koszalin	kościół MB Częstochowskiej	1931	31.12.1998	OW PSOZ-5340/23/98	1264
Głodowa	Bobolice	Koszalin	park dworski	1032	13.06.1978	KI.IV-5340/61/78	
Gozd	Bobolice	Koszalin	kościół św. Jakuba Ap. /otoczenie/	304	27.03.2007	DZ-4200/48/O/06/2007	
Iwięcino	Sianów	Koszalin	kościół MB Królowej Polski, bramki cmentarne	293	27.09.1960		
Jamno	Będzino	Koszalin	bud.mieszk.-gospod. nr 95	901	13.02.1975	KI.IV.680/10/75	
Jamno	Będzino	Koszalin	kościół MB Różańcowej	69	21.05.1955		
Jamno	Będzino	Koszalin	cmentarz przykościelny	69	21.05.1955		
Karnieszewice	Sianów	Koszalin	kościół NSPJ	601	29.08.1966	KI-IV-Oa/61/66	
Karsina	Polanów	Koszalin	park dworski	949	28.02.1977	KI.IV-5340/22/77	
Kazimierz Pomorski	Będzino	Koszalin	park dworski	1027	12.06.1978	KI.IV-5340/56/78	
Kępsko	Bobolice	Koszalin	park dworski	1136	11.10.1980	KI.IV-5340/49/80	
Kleszcze	Sianów	Koszalin	park dworski	1102	12.06.1980	KI.IV-5340/15/80	
Kładno	Będzino	Koszalin	park dworski	956	12.03.1977	KI.IV-5340/29/77	
Kładno	Będzino	Koszalin	pałac	956	12.03.1977	KI.IV-5340/29/77	
Kłanino	Bobolice	Koszalin	park dworski	965	30.03.1977	KI.IV-5340/38/77	
Kłanino	Bobolice	Koszalin	kościół św. Ap Piotra i Pawła	1932	31.12.1998	OW PSOZ-5340/24/98	1263
Komorowo	Polanów	Koszalin	park dworski	1896	20.02.1978	KI.IV-5340/17/78	988

Komorowo	Polanów	Koszalin	otoczenie kościoła	1897	27.07.1954		46
Komorowo	Polanów	Koszalin	kościół Niepokalanego Serca NMP	1897	27.07.1954		46
Komorowo	Polanów	Koszalin	dwór	1896	20.02.1978	KI.IV-5340/17/78	988
Konikowo	Świeszyno	Koszalin	kościół NSPJ z otoczeniem	1964	14.04.1964	KI.IV-Oa/24/64	390
Kopanino	Manowo	Koszalin	dwór	1252	20.09.1996	PSOZ-5340/9/94	
Kopanino	Manowo	Koszalin	park leśny	1107	12.06.1980	KI.IV-5340/20/80	
Kościernica	Polanów	Koszalin	otoczenie kościoła	1900	04.12.1954		25
Kościernica	Polanów	Koszalin	kościół MB Królowej Polski	1900	04.12.1954		25
Kościernica	Polanów	Koszalin	park dworski	1023	08.06.1978	KI.IV-5340/52/78	
Kotłowo	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	930	20.01.1977	KI.IV-5340/3/77	
Kraśnik Koszaliński	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	600	29.08.1966	KI-IV-Oa/60/66	
Kraśnik Koszaliński	Biesiekierz	Koszalin	kościół /do skreślenia z rej./	146	26.04.1957		
Kraśnik Koszaliński	Biesiekierz	Koszalin	pałac	600	29.08.1966	KI-IV-Oa/60/66	
Kraż	Polanów	Koszalin	kościół Zwiastowania NMP z kaplicą grobową	1903	14.10.1958		157
Kraż	Polanów	Koszalin	zamek	1904	20.06.1956		105
Krępa	Bobolice	Koszalin	park dworski	1033	13.06.1978	KI.IV-5340/62/78	
Krępa	Bobolice	Koszalin	most kolejowy na rz. Bielica	50	27.07.2000	DZ-4200/23/O/2000	
Krytno	Polanów	Koszalin	park dworski	950	28.02.1977	KI.IV-5340/23/77	
Kurowo	Bobolice	Koszalin	kościół Bożego Ciała	179	30.09.2004	DZ-4200/32/O/02/2004	
Laski Koszalińskie	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	931	20.01.1977	KI.IV-5340/4/77	
Łasin	Będzino	Koszalin	kościół /relikty murów/	142	26.04.1957		
Łasin	Będzino	Koszalin	park dworski	13	16.11.1953		

Łazy	Mielno	Koszalin	dawna stacja ratownictwa brzegowego	2014	23.09.2021	DZ.5130.15.2021. AR	
Łekno	Będzino	Koszalin	kościół św. Jana Chrzyciela	1915	27.04.1957		141
Manowo	Manowo	Koszalin	park dworski	960	21.03.1977	KI.IV-5340/33/77	
Manowo	Manowo	Koszalin	park leśny	1109	12.06.1980	KI.IV-5340/22/80	
Mielno	Mielno	Koszalin	aleja przydrożna lipowa droga Mielno-Mielenko	1208	19.10.2015	DZ.5130.22.2015. AR	
Mielno	Mielno	Koszalin	pensjonat ul. Kościuszki 11	1917	20.07.1992	KI.IV-5340/4/92	1230
Mielno	Mielno	Koszalin	kościół Przemienienia Pańskiego	1918	26.04.1957		143
Mielno	Mielno	Koszalin	park dworski	1020	08.06.1978	KI.IV-5340/49/78	
Mielno	Mielno	Koszalin	dawna hala wodnopłatów	1813	11.03.2019	DZ.5130.05.2019. AR	
Mielno	Mielno	Koszalin	teren placu technicznego	1813	11.03.2019	DZ.5130.05.2019. AR	
Mierzym	Świeszyno	Koszalin	park dworski	1133	11.10.1980	KI.IV-5340/46/80	
Miłogoszcz	Będzino	Koszalin	park dworski	1126	11.10.1980	KI.IV-5340/39/80	
Miłogoszcz	Będzino	Koszalin	kuźnia	1924	19.07.1983	KI.IV-5340/16/83	1180
Mścice	Będzino	Koszalin	chałupa ul. Bałtycka 2	336	11.01.2008	DZ- 4200/78/O/07/200 8	
Mścice	Będzino	Koszalin	dom nr 13 i 13a	605	29.08.1966	KI-IV-Oa/65/66	
Mścice	Będzino	Koszalin	park dworski	1028	12.06.1978	KI.IV-5340/57/78	
Naclaw	Polanów	Koszalin	pałac	928	15.01.1977	KI.IV-5340/1/77	
Naclaw	Polanów	Koszalin	park dworski	928	15.01.1977	KI.IV-5340/1/77	
Niedalino	Świeszyno	Koszalin	park dworski	936	02.02.1977	KI.IV-5340/9/77	
Nosowo	Biesiekierz	Koszalin	pałac	932	29.01.1977	KI.IV-5340/5/77	
Nosowo	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	932	29.01.1977	KI.IV-5340/5/77	
Nowe Bielice	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	386	14.04.1964	KI.IV-Oa/20/64	
Nowe Bielice	Biesiekierz	Koszalin	pałac	386	14.04.1964	KI.IV-Oa/20/64	

Nowosiółki	Bobolice	Koszalin	park dworski	1069	08.01.1979	Kl.IV.5340/6/79	
Osieki	Sianów	Koszalin	cmentarz przykościelny	1286	10.06.2014	DZ.5130.38.2014.I W	
Osieki	Sianów	Koszalin	park dworski I	1096	06.06.1980	Kl.IV-5340/9/80	
Osieki	Sianów	Koszalin	kościół św. Antoniego Padewskiego	1913	26.04.1957		140
Osieki	Sianów	Koszalin	park dworski II	1132	11.10.1980	Kl.IV-5340/45/80	
Osieki	Sianów	Koszalin	dwór (park II)	1164	30.07.1982	Kl.IV-5340/25/82	
Parnowo	Biesiekierz	Koszalin	kościół św. Św. Piotra i Pawła Ap.	1921	26.04.1957		139
Parnowo	Biesiekierz	Koszalin	kościół Świętej Rodziny	1119	02.08.2012	DZ.5130.21.2012. AR	
Parnowo	Biesiekierz	Koszalin	cmentarz przykościelny	1119	02.08.2012	DZ.5130.21.2012. AR	
Parnowo	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	1120	06.10.1980	Kl.IV-5340/33/80	
Parsowo	Biesiekierz	Koszalin	pałac	440	14.04.1964	Kl.IV-Oa/21/64	387
Parsowo	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	440	14.04.1964	Kl.IV-Oa/21/64	387
Pleśna	Będzino	Koszalin	dwór	957	12.03.1977	Kl.IV-5340/30/77	
Pleśna	Będzino	Koszalin	park dworski	957	12.03.1977	Kl.IV-5340/30/77	
Polanów	Polanów	Koszalin	kościół Podwyższenia Krzyża Św.	101	25.10.2002	DZ- 4200/34/O/2002	
Polanów	Polanów	Koszalin	willa, ul. Wolności 26	1224	27.09.1991	Kl.IV-5340/11/91	
Polanów	Polanów	Koszalin	młyn wodny(zespół),ul. Młyńska	1223/1- 3	27.09.1991	Kl.IV-5340/10/91	
Polanów	Polanów	Koszalin	kościół Wniebowzięcia NMP	1898	30.12.1965	Kl.IV-Oa/128/65	538
Policko	Manowo	Koszalin	budynek folwarczny /ryglowy/	1251/1	19.06.1996	PSOZ-5342- 21c.d./96	
Policko	Manowo	Koszalin	dwór	1242	21.12.1993	PSOZ-5340/12/93	
Policko	Manowo	Koszalin	park dworski	961	21.03.1977	Kl.IV-5340/34/77	
Pomorzany	Bobolice	Koszalin	park dworski	1094	06.06.1980	Kl.IV-5340/7/80	
Przydargiń	Bobolice	Koszalin	park dworski	1070	08.01.1979	Kl.IV.5340/7/79	

Ratajki	Sianów	Koszalin	kościół św. Wojciecha	990	28.11.2011	DZ.5130.33.2011. AR	
Ratajki	Sianów	Koszalin	cmentarz przykościelny	990	28.11.2011	DZ.5130.33.2011. AR	
Ratajki	Sianów	Koszalin	park dworski	969	04.04.1977	KI.IV-5340/42/77	
Rochowo	Polanów	Koszalin	park dworski	1130	11.10.1980	KI.IV-5340/43/80	
Różany	Bobolice	Koszalin	park dworski	1071	10.01.1979	KI.IV.5340/8/79	
Rzeczyca Mała	Polanów	Koszalin	park dworski	1129	11.10.1980	KI.IV-5340/42/80	
Rzepakowo	Sianów	Koszalin	dwór z działką	1934	26.11.1992	KI.IV-5340/1/89	1220
Sarbinowo	Mielno	Koszalin	kościół Wniebowzięcia NMP z działką	1928	27.01.1998	OW PSOZ- 5340/4/98	1218
Sarbinowo	Mielno	Koszalin	chałupa ul. Nadmorska 4	1922	15.02.1972	KI.IV.680/1/72	841
Sianów	Sianów	Koszalin	park miejski	1095	06.06.1980	KI.IV-5340/8/80	
Sianów	Sianów	Koszalin	dom ul. Tylna 7	603	29.08.1966	KI-IV-Oa/63/66	
Sianów	Sianów	Koszalin	kaplica cmentarna ul. Węgorzewska /otoczenie/	303	27.03.2007	DZ- 4200/47/O/06/200 7	
Sianów	Sianów	Koszalin	dom pl. Boh. Stalingradu 11(ob. bud. gospod.)	604	29.08.1966	KI-IV-Oa/64/66	
Sianów	Sianów	Koszalin	kościół św. Stanisława Kostki	76	26.05.1955		
Sianów	Sianów	Koszalin	teren Starego Miasta	557	14.02.1966	KI-IV-Oa/17/66	
Sieciemini	Sianów	Koszalin	kościół NSPJ /otoczenie/	221	27.07.2005	DZ- 4200/21/O/2005	
Sierakowo Sławieńskie	Sianów	Koszalin	kościół MB Różańcowej z otoczeniem	1965	27.04.1964	KI.IV-Oa/39/64	405
Sieranie	Świeszyno	Koszalin	park dworski	1091	06.06.1980	KI.IV-5340/4/80	
Skibno	Sianów	Koszalin	park dworski	1024	08.06.1978	KI.IV-5340/53/78	
Smolne	Będzino	Koszalin	park dworski	1950	12.06.1978	KI.IV-5340/58/78	1029
Sowno	Sianów	Koszalin	kościół Trójcy Świętej	1912	14.02.1966	KI-IV-Oa/14/66	554
Sowno	Sianów	Koszalin	park dworski	970	04.04.1977	KI.IV-5340/43/77	
Stare Bielice	Biesiekierz	Koszalin	kościół św. Stanisława BM	1916	25.09.1984	KI.IV-5340/4/84	1185

Strzekęcino	Świeszyno	Koszalin	park dworski	242	16.02.1960		
Strzekęcino	Świeszyno	Koszalin	założenie pałacowo-parkowe, folwark	1244	20.12.1994	PSOZ-5340/9/94	
Strzekęcino	Świeszyno	Koszalin	pałac	1086	20.02.1979	Kl.IV.5340/23/79	
Strzepowo	Będzino	Koszalin	kościół św. Andrzeja Boboli z działką	1936	31.12.1998	OW PSOZ-5340/35/98	1266
Strzepowo	Będzino	Koszalin	pałac	425	12.03.1977	Kl.IV-5340/31/77	958
Strzepowo	Będzino	Koszalin	park dworski	425	12.03.1977	Kl.IV-5340/31/77	958
Strzeżenice	Będzino	Koszalin	kościół /relikty murów/	138	26.04.1957		
Sucha Koszalińska	Sianów	Koszalin	kościół Podwyższenia Krzyża Św.	77	25.05.1955		
Sucha Koszalińska	Sianów	Koszalin	cmentarz komunalny	1267	21.08.2014	DZ.5130.34.2014.I W	
Sucha Koszalińska	Sianów	Koszalin	park dworski	11	22.08.1953		
Szczeglino	Sianów	Koszalin	kościół MB Szkaplerznej	1911	25.09.1984	Kl.IV-5340/5/84	1186
Śmiechów	Będzino	Koszalin	willa secesyjna	1937	29.06.1983	Kl.IV-5340/14/83	1178
Śmiechów	Będzino	Koszalin	cmentarz przykościelny /bramka cmentarna/	1962	23.05.1955		75
Śmiechów	Będzino	Koszalin	kościół MB Królowej Polski	1962	23.05.1955		75
Świelino	Bobolice	Koszalin	cmentarz przykościelny	149	12.07.1957		
Świelino	Bobolice	Koszalin	kościół św. Piotra i Pawła	149	12.07.1957		
Świemino	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	1140	15.03.1982	Kl.IV-5340/1/82	
Świerczyna	Polanów	Koszalin	park dworski	951	28.02.1977	Kl.IV-5340/24/77	
Świeszyno	Świeszyno	Koszalin	kościół Narodzenia NMP /otoczenie/	484	09.10.2009	DZ-4140/10/KB/K/2009	487
Ujazd	Bobolice	Koszalin	park dworski	1093	06.06.1980	Kl.IV-5340/6/80	
Warblewo	Polanów	Koszalin	park dworski	989	20.02.1978	Kl.IV-5340/18/78	
Warnino	Biesiekierz	Koszalin	park dworski	395	08.06.1978	Kl.IV-5340/51/78	1022
Warnino	Biesiekierz	Koszalin	dwór	395	08.06.1978	Kl.IV-5340/51/78	1022
Wielin	Polanów	Koszalin	park dworski	953	28.02.1977	Kl.IV-5340/26/77	

Wielin	Polanów	Koszalin	otoczenie kościoła	1901	26.04.1964	Kl.IV.Oa/31/64	397
Wielin	Polanów	Koszalin	kościół Chrystusa Króla	1901	26.04.1964	Kl.IV.Oa/31/64	397
Wielin	Polanów	Koszalin	pałac	953	28.02.1977	Kl.IV-5340/26/77	
Wierzchomino	Będzino	Koszalin	kościół św. Piotra i Pawła	602	29.08.1966	Kl.IV-Oa/62/66	
Wierzchomino	Będzino	Koszalin	cmentarz przykościelny /bramka cmentarna/	602	29.08.1966	Kl.IV-Oa/62/66	
Wilczogóra	Bobolice	Koszalin	park dworski	966	30.03.1977	Kl.IV-5340/39/77	
Wojęcino	Bobolice	Koszalin	park dworski	967	30.03.1977	Kl.IV-5340/40/77	
Wyszewo	Manowo	Koszalin	kościół św. Wojciecha BM	1961	30.12.1992	Kl.IV-5340/13/92	1232
Zegrze Pomorskie	Świeszyno	Koszalin	park dworski	1092	06.06.1980	Kl.IV-5340/5/80	
Żydowo	Polanów	Koszalin	kościół Niepokalanego Poczęcia NMP z otoczeniem	1966	14.02.1966	Kl.IV-Oa/15/66	555
Żydowo	Polanów	Koszalin	park dworski	952	28.02.1977	Kl.IV-5340/25/77	

GMINA ŚWIESZYNO

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Świeszyno	linia kolei wąskotorowej Koszalin-Świelin	A-50	2000-07-27	DZ-4200/23/O/2000
2.	Bardzolino	park dworski	933	1977-02-02	KI.IV-5340/6/77
3.	Dunowo	park dworski i pałac	934	1977-02-02	KI-5340/7/77
4.	Giezkowo	park dworski	935	1977-02-02	KI.IV-5340/8/77
6.	Konikowo	kościół NSPJ z otoczeniem	1964 (390)	1964-04-14	KI.IV-Oa/24/64
7.	Mierzym	park dworski	1133	1980-10-11	KI.IV-5340/46/80
8.	Niedalino	park dworski	936	1977-02-02	
9.	Sieranie	park dworski	1091	1980-06-06	KI.IV-5340/4/80
10.	Strzekęcino	park dworski	242	1960-02-16	
11.	Strzekęcino	założenie pałacowo-parkowe, folwark	1244	1994-12-20	PSOZ-5340/9/94
12.	Strzekęcino	pałac	1086	1979-02-20	KI.IV.5340/23/79
13.	Świeszyno	kościół Narodzenia NMP z otoczeniem	A-484 (487)	2009-10-09	DZ-4140/10/KB/K/2009
14.	Zegrze Pomorskie	park dworski	1092	1980-06-06	KI.IV-5340/5/80

GMINA BĘDZINO

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Dobre	park dworski II	1026	1978-06-12	KI.IV-5340/55/78
2.	Dobre	park dworski I	1026	1978-06-12	KI.IV-5340/55/78
3.	Dobrzyca	kościół Trójcy Św. z otoczeniem (dz. nr 176/3)	1935 (1267)	1998-12-31	OW PSOZ-5340/31/98
4.	Dworek	park dworski	955	1977-03-10	KI.IV-5340/28/77
5.	Dworek	pałac	955	1977-03-10	KI.IV-5340/28/77
6.	Kazimierz Pomorski	park dworski	1027	1978-06-12	KI.IV-5340/56/78
7.	Kładno	park dworski	956	1977-03-12	KI.IV-5340/29/77
8.	Kładno	pałac	956	1977-03-12	KI.IV-5340/29/77
9.	Łasin	kościół /relikty murów/	142	1957-04-26	
10.	Łasin	park dworski	13	1953-11-16	
11.	Łekno	kościół św. Jana Chrzyciciela	1915 (141)	1957-04-27	
12.	Miłogoszcz	park dworski	1126	1980-10-11	KI.IV-5340/39/80
13.	Miłogoszcz	kuźnia	1924 (1180)	1983-07-19	KI.IV-5340/16/83
14.	Mścice	chałupa ul. Bałtycka 2 (przeniesiona do Policka gm. Manowo)	A-336	2008-01-11	DZ-4200/78/O/07/2008

15.	Mścice	dom nr 13 i 13a	605	1966-08-29	KI-IV-Oa/65/66
16.	Mścice	park dworski	1028	1978-06-12	KI.IV-5340/57/78
17.	Pleśna	dwór	957	1977-03-12	KI.IV-5340/30/77
18.	Pleśna	park dworski	957	1977-03-12	KI.IV-5340/30/77
19.	Smolne	park dworski	1950 (1029)	1978-06-12	KI.IV-5340/58/78
20.	Strzepowo	kościół św. Andrzeja Boboli z działką	1936 (1266)	1998-12-31	OW PSOZ-5340/35/98
21.	Strzepowo	pałac	A-425 (958)	1977-03-12	KI.IV-5340/31/77
22.	Strzepowo	park dworski	A-425 (958)	1977-03-12	KI.IV-5340/31/77
23.	Strzeżenice	kościół /relikty murów/	138	1957-04-26	
24.	Śmiechów	willa secesyjna	1937 (1178)	1983-06-29	KI.IV-5340/14/83
25.	Śmiechów	cmentarz przykościelny z bramką cmentarną	1962 (75)	1955-05-23	
26.	Śmiechów	kościół MB Królowej Polski	1962 (75)	1955-05-23	
27.	Wierzchomino	kościół św. Piotra i Pawła	602	1966-08-29	KI-IV-Oa/62/66
28.	Wierzchomino	Cmentarz przykościelny z bramką cmentarną	602	1966-08-29	KI-IV-Oa/62/66

GMINA BIESIEKIERZ

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru/ (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Cieszyn	kościół	145	1957-04-26	
2.	Cieszyn	park dworski	1025	1978-06-12	KI.IV-5340/54/78
3.	Cieszyn	park dworski	1119	1980-10-06	KI.IV-5340/32/80
4.	Kotłowo	park dworski	930	1977-01-20	KI.IV-5340/3/77
5.	Kraśnik Koszaliński	park dworski	600	1966-08-29	KI-IV-Oa/60/66
6.	Kraśnik Koszaliński	kościół /do skreślenia z rej.	146	1957-04-26	
7.	Kraśnik Koszaliński	pałac	600	1966-08-29	KI-IV-Oa/60/66
8.	Laski Koszalińskie	park dworski	931	1977-01-20	KI.IV-5340/4/77
9.	Nosowo	pałac	932	1977-01-29	KI.IV-5340/5/77
10.	Nosowo	park dworski	932	1977-01-29	KI.IV-5340/5/77
11.	Nowe Bielice	park dworski	386	1964-04-14	KI.IV-Oa/20/64
12.	Nowe Bielice	pałac	386	1964-04-14	KI.IV-Oa/20/64
13.	Parnowo	kościół św. Piotra i Pawła Ap.	1921 (139)	1957-04-26	
14.	Parnowo	kościół Świętej Rodziny	A-1119	2012-08-02	DZ.5130.21.2012.AR
15.	Parnowo	cmentarz przykościelny	A-1119	2012-08-02	DZ.5130.21.2012.AR
16.	Parnowo	park dworski	1120	1980-10-06	KI.IV-5340/33/80
17.	Parsowo	pałac	440 (387)	1964-04-14	KI.IV-Oa/21/64
18.	Parsowo	park dworski	440 (387)	1964-04-14	KI.IV-Oa/21/64
19.	Stare Bielice	kościół św. Stanisława BM	1916 (1185)	1984-09-25	KI.IV-5340/4/84
20.	Świemino	park dworski	1140	1982-03-15	KI.IV-5340/1/82

21.	Warnino	park dworski	395 (1022)	1978-06-08	KI.IV-5340/51/78
22.	Warnino	dwór	395 (1022)	1978-06-08	KI.IV-5340/51/78
23.	Biesiekierz	park dworski	929	1977-01-20	KI.IV-5340/2/77
24.	Biesiekierz	pałac	1200	1985-05-14	KI.IV-5340/4/85
25.	Biesiekierz	kościół Chrystusa Króla	144	1957-04-20	

GMINA BOBOLICE

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru/ (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Bobolice	cmentarz, ul. Koszalińska	1211	1987-12-30	KI.IV-5340/7/87
2.	Bobolice	kościół Wniebowzięcia NMP	1919 (1214)	1987-09-04	KI.IV-5340/10/87
3.	Bobolice	cerkiew prawosławna ul. Pocztowa /otoczenie/	A-323	2007-08-16	DZ-4200/30/O/2007
	Bobolice	Linia kolei wąskotorowej Koszalin-Świelino	50	2000.07.27	DZ-4200/23/O/2000
4.	Boboliczki	park dworski	1030	1978-06-13	KI.IV-5340/59/78
5.	Bożniewice	dwór	962	1977-03-25	KI.IV-5340/35/77
6.	Bożniewice	park dworski	962	1977-03-25	KI.IV-5340/35/77
7.	Chmielno	Kościół św. Jana Chrzyciela	1905	08.05.2020	DZ.5130.06.2020.AR
8.	Chmielno	Otoczenie kościoła	1905	08.05.2020	DZ.5130.06.2020.AR
9.	Cybulino	park dworski	963	1977-03-25	KI.IV-5340/36/77
10.	Cybulino	pałac	963	1977-03-25	KI.IV-5340/36/77
11.	Cybulino	kaplica grobowa	385	1964-04-14	KI.IV-Oa/19/64
12.	Dargiń	park dworski	968	1977-03-30	KI.IV-5340/41/77
13.	Dargiń	dwór	968	1977-03-30	KI.IV-5340/41/77
14.	Darzewo	park dworski	964	1977-03-25	KI.IV-5340/37/77
15.	Dobrociechy	park dworski	1031	1978-06-13	KI.IV-5340/60/78
16.	Drzewiany	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus	1933 (1265)	1998-12-31	OW PSOZ-5340/21/98
17.	Głódowa	kościół MB Częstochowskiej	1931 (1264)	1998-12-31	OW PSOZ-5340/23/98
18.	Głódowa	park dworski	1032	1978-06-13	KI.IV-5340/61/78
19.	Gozd	kościół św. Jakuba Ap. z otoczeniem	A-304	2007-03-27	DZ-4200/48/O/06/2007
20.	Kępsko	park dworski	1136	1980-10-11	KI.IV-5340/49/80
21.	Kłanino	park dworski	965	1977-03-30	KI.IV-5340/38/77
22.	Kłanino	kościół św. Ap Piotra i Pawła	1932 (1263)	1998-12-31	OW PSOZ-5340/24/98
23.	Krępa	park dworski	1033	1978-06-13	KI.IV-5340/62/78
24.	Krępa	most kolejowy na rz. Bielica	A-50	2000-07-27	DZ-4200/23/O/2000
25.	Kurowo	kościół Bożego Ciała z otoczeniem	A-179	2004-09-30	DZ-4200/32/O/02/2004
26.	Nowosiółki	park dworski	1069	1979-01-08	KI.IV.5340/6/79
27.	Pomorzany	park dworski	1094	1980-06-06	KI.IV-5340/7/80
28.	Przydargiń	park dworski	1070	1979-01-08	KI.IV-5340/7/79
29.	Różany	park dworski	1071	1979-01-10	KI.IV-5340/8/79

30.	Świelino	cmentarz przykościelny	149	1957-07-12	
31.	Świelino	kościół św. Piotra i Pawła	149	1957-07-12	
32.	Ujazd	park dworski	1093	1980-06-06	KI.IV-5340/6/80
33.	Wilczogóra	park dworski	966	1977-03-30	KI.IV-5340/39/77
34.	Wojęcino	park dworski	967	1977-03-30	KI.IV-5340/40/77

GMINA MIELNO

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru/ (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Gąski	latarnia morska zespół z otoczeniem	A-363	2008-08-14	DZ-4200/53/O/05/2008
2.	Gąski	park dworski	1021	1978-06-08	KI.IV-5340/50/78
3.	Łazy	dawna stacja ratownictwa brzegowego	2014	2021.09.23	DZ.5130.15.2021.AR
4.	Mielno	aleja przydrożna lipowa droga Mielno-Mielenko	A-1208	2015-10-19	DZ.5130.22.2015.AR
5.	Mielno	pensjonat ul. Kościuszki 11	1917 (1230)	1992-07-20	KI.IV-5340/4/92
6.	Mielno	kościół Przemienienia Pańskiego	1918 (1430)	1957-04-26	
7.	Mielno	park dworski	1020	1978-06-08	KI.IV-5340/49/78
8.	Mielno	dawna hala wodnopłatów	1813	2019.03.11	DZ.5130.05.2019.AR
9.	Mielno	teren placu technicznego	1813	2019.03.11	DZ.5130.05.2019.AR
10.	Sarbinowo	kościół Wniebowzięcia NMP z działką	1928 (1218)	1998-01-27	OW PSOZ-5340/4/98
11.	Sarbinowo	chałupa ul. Nadmorska 4	1922 (841)	1972-02-15	KI.IV.680/1/72

GMINA POLANÓW

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru/ (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Bożenice	park dworski	945	1977-02-20	KI.IV-5340/18/77
2.	Bukowo	park dworski	946	1977-02-20	KI.IV-5340/19/77
3.	Cetuń	park dworski	A-1626 (1019)	1978-06-08	KI.IV-5340/48/78
4.	Cetuń	pałac	1626		
5.	Chocimino	park dworski	947	1977-02-25	KI.IV-5340/20/77
6.	Chocimino	kościół św. Teresy od Dzieciątka Jezus	1899 (408)	1964-04-28	KI.IV-Oa/42/64
7.	Chocimino	otoczenie kościoła	1899 (408)	1964-04-28	KI.IV-Oa/42/64
8.	Domachowo	park dworski	A-1718 (948)	1977-02-25	KI.IV-5340/21/77
9.	Garbno	pałac	1902 (23)	1954-07-27	

10.	Garbno	kościół św. Antoniego Padewskiego	24	1954-07-27	
11.	Karsina	park dworski	949	1977-02-28	KI.IV-5340/22/77
12.	Komorowo	park dworski	1896 (988)	1978-02-20	KI.IV-5340/17/78
13.	Komorowo	kościół Niepokalanego Serca NMP	1897 (46)	1954-07-27	
14.	Komorowo	otoczenie kościoła	1897 (46)	1954-07-27	
15.	Komorowo	dwór	1896 (988)	1978-02-20	KI.IV-5340/17/78
16.	Kościernica	kościół MB Królowej Polski	1900 (25)	1954-12-04	
17.	Kościernica	otoczenie kościoła	1900 (25)	1954-12-04	
18.	Kościernica	park dworski	1023	1978-06-08	KI.IV-5340/52/78
19.	Kraż	kościół Zwiastowania NMP z kaplicą grobową	1903 (157)	1958-10-14	
20.	Kraż	zamek	1904 (105)	1956-06-20	
21.	Krytno	park dworski	950	1977-02-28	KI.IV-5340/23/77
22.	Naclaw	pałac	928	1977-01-15	KI.IV-5340/1/77
23.	Naclaw	park dworski	928	1977-01-15	KI.IV-5340/1/77
24.	Polanów	kościół Podwyższenia Krzyża Św.	101	2002-10-25	DZ-4200/34/O/2002
25.	Polanów	willa, ul. Wolności 26	1224	1991-09-27	KI.IV-5340/11/91
26.	Polanów	młyn wodny (zespół), ul. Młyńska	1223/1-3	1991-09-27	KI.IV-5340/10/91
27.	Polanów	kościół Wniebowzięcia NMP	1898 (538)	1965-12-30	KI.IV-Oa/128/65
28.	Rochowo	park dworski	1130	1980-10-11	KI.IV-5340/43/80
29.	Rzeczycza Mała	park dworski	1129	1980-10-11	KI.IV-5340/42/80
30.	Świerczyna	park dworski	951	1977-02-28	KI.IV-5340/24/77
31.	Warblewo	park dworski	989	1978-02-20	KI.IV-5340/18/78
32.	Wielin	park dworski	953	1977-02-28	KI.IV-5340/26/77
33.	Wielin	kościół Chrystusa Króla	1901 (397)	1964-04-26	KI.IV-Oa/31/64
34.	Wielin	Otoczenie kościoła	1901 (397)	1964-04-26	KI.IV-Oa/31/64
35.	Wielin	pałac	953	1977-02-28	KI.IV-5340/26/77
36.	Żydowo	kościół Niepokalanego Poczęcia NMP z otoczeniem	1966 (555)	1966-02-14	KI.IV-Oa/15/66
37.	Żydowo	park dworski	952	1977-02-28	KI.IV-5340/25/77

GMINA SIANÓW

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru/ (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Dąbrowa	kościół św. Stanisława Kostki	1914 (391)	1964-04-25	KI.IV-Oa/25/64

2.	Iwięcino	kościół MB Królowej Polski, bramki cmentarne	293	1960-09-27	
3.	Karnieszewice	kościół NSPJ	601	1966-08-29	KI-IV-Oa/61/66
4.	Kleszcze	park dworski	1102	1980-06-12	KI.IV-5340/15/80
5.	Osieki	cmentarz przykościelny	A-1286	2014-06-10	DZ.5130.38.2014.IW
6.	Osieki	park dworski I	1096	1980-06-06	KI.IV-5340/9/80
7.	Osieki	kościół św. Antoniego Padewskiego	1913 (140)	1957-04-26	
8.	Osieki	park dworski II	1132	1980-10-11	KI.IV-5340/45/80
9.	Osieki	dwór (park II)	1164	1982-07-30	KI.IV-5340/25/82
10.	Ratajki	kościół św. Wojciecha	A-990	2011-11-28	DZ.5130.33.2011.AR
11.	Ratajki	cmentarz przykościelny	A-990	2011-11-28	DZ.5130.33.2011.AR
12.	Ratajki	park dworski	969	1977-04-04	KI.IV-5340/42/77
13.	Rzepkowo	dwór	1934 (1220)	1992-11-26	KI.IV-5340/1/89
14.	Sianów	park miejski	1095	1980-06-06	KI.IV-5340/8/80
15.	Sianów	dom ul. Tylna 7	603	1966-08-29	KI-IV-Oa/63/66
16.	Sianów	kaplica cmentarna ul. Węgorzewska /otoczenie/	A-303	2007-03-27	DZ-4200/47/O/06/2007
17.	Sianów	dom pl. Boh. Stalingradu 11 (ob.bud.gospod.)	604	1966-08-29	KI-IV-Oa/64/66
18.	Sianów	kościół św. Stanisława Kostki	76	1955-05-26	
19.	Sianów	teren Starego Miasta	557	1966-02-14	KI-IV-Oa/17/66
20.	Sieciemín	kościół NSPJ z otoczeniem	221	2005-07-27	DZ-4200/21/O/2005
21.	Sierakowo Sławieńskie	kościół MB Różańcowej z otoczeniem	1965 (405)	1964-04-27	KI-IV-Oa/39/64
22.	Skibno	park dworski	1024	1978-06-08	KI.IV-5340/53/78
23.	Sowno	kościół Trójcy Świętej	1912 (554)	1966-02-14	KI-IV-Oa/14/66
24.	Sowno	park dworski	970	1977-04-04	KI.IV-5340/43/77
25.	Sucha Koszalińska	kościół Podwyższenia Krzyża Św.	77	1955-05-25	
26.	Sucha Koszalińska	cmentarz komunalny	A-1267	2014-08-21	DZ.5130.34.2014.IW
27.	Sucha Koszalińska	park dworski	11	1953-08-22	
28.	Szczeglino	kościół MB Szkaplerznej	1911 (1186)	1984-09-25	KI.IV-5340/5/84

GMINA MANOWO

L.P.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru/ (dawny Nr)	Data	Nr decyzji
1.	Manowo	linia kolei wąskotorowej Koszalin-Świelino	A-50	2000-07-27	DZ-4200/23/O/2000
2.	Bonin	park dworski	959	1977-03-21	KI.IV-5340/32/77
3.	Bonin	kościół św. Izydora z otoczeniem	384	1964-04-14	KI-IV-Oa/18/64
4.	Dęborogi	park dworski	1090	1980-06-06	KI.IV-5340/3/80
5.	Kopanino	dwór	1252	1996-09-20	PSOZ-5340/9/94

6.	Kopanino	park leśny	1107	1980-06-12	KI.IV-5340/20/80
7.	Manowo	park dworski	960	1977-03-21	KI.IV-5340/33/77
8.	Manowo	park leśny	1109	1980-06-12	KI.IV-5340/22/80
9.	Policko	budynek folwarczny/ryglowy	1251/1	1996-06-19	PSOZ-5342- 21c.d./96
10.	Policko	dwór	1242	1993-12-21	PSOZ-5340/12/93
11.	Policko	park dworski	961	1977-03-21	KI.IV-5340/34/77
12.	Wyszewo	kościół św. Wojciecha BM	1961 (1232)	1992-12-30	KI.IV-5340/13/92

Szlaki turystyczne *Bezeichnete touristische Routen*

MIELNO

Szlak nadmorski R-10 (czerwony, 102 km). *Dźwirzyno - Kołobrzeg- Pleśna- Latarnia Gąski - Sarbinowo - Chłopy - Mielno - Unieście - Łazy - Dąbki - Bobolin - Darłowo - Jarosławiec.*

Trasa pokrywa się z Międzynarodowym Szlakiem Rowerowym R-10.

BĘDZINO

Szlak Świętego Jakuba. *- Wierzchomino - Dobrzyca - Strzepowo - Strachomino -*

Szlak Jamneński. *Mielno - Strzeżenice - Dobiesławiec - Mścice - Łabusz - Osieki*

Szlak romantyczny. *Dobrzyca - Strzepowo - Strachomino - Rusowo*

Szlak Pałaców. *Mostowo - Rosnowo - Niedalino - Strzekęcino - Bardzino - Białogórzyno -*

Nosowo - Parsowo - Świemino - Warnino - Wierzchomino - Dobrzyca - Śmiechów - Gąski Latarnia.

Szlak wiatraków. *Tatów - Popowo - Dobrzyca - Strachomino - Łopienica - Pleśna*

Szlak łącznikowy. *Sarbinowo - Będzinko - Będzino - Wierzchomino*

Szlak spichlerzy. *Mścice - Dobrze - Cieszyn - Parnowo - Biesiekierz - Kotłowo - Jarzyce -*

Świeszyno - Cewlino - Manowo

SIANÓW

Szlak Świętego Jakuba. *- Kłos - Sianów - Skibno - Skibienko - Sucha Koszalińska - Kleszcze - Osieki - Rzepkowo - Iwięcino - Bielkowo -*

Trakt Rybogryfa. *Góra Chełmska - Kłos - Węgorzewo - Policko - Dzierżęcino*

Bezpiecznie do Sianowa. *Skwierzynka - Kędzierzyn - Sianów*

Sianowska Kraina w Kratkę. *Sianów - Węgorzewo - Szczeglińskie Kurhany - Sowno - Przytok - Sieciemin -*

Karnieszewice - PKP Skibno - Sianów

Na spotkanie z Hobbitami. *Przytok - Ratajki - Sierakowo Sław. - Sowieński Młyn - Sowno*

Śladami końskich podków. *Skwierzynka - Osieki - Rzepkowo - Iwięcino - Skibno - Kędzierzyn - Kłos -*

Maszkowo - Węgorzewo

Kościół gotycki gminy Sianów. *Sianów - Karnieszewice - Dąbrowa - Bielkowo - Iwięcino -*

Rzepkowo - Osiecki

Z Greenwaya nad morze. *Węgorzewo - Szczeglińskie Kurhany - Kościemica - Naclaw - Jacinki -*

Polanów

Szlak rzeką Uniestą. *Maszkowo - Sianów - Osieki.*

BIESIEKIERZ

Szlak Pałaców. *Mostowo - Rosnowo - Niedalino - Strzekęcino - Bardzino - Białogórzyno - Nosowo -*

Parsowo - Świemino - Warnino - Wierzchomino - Dobrzyca - Śmiechów - Gąski.

ŚWIESZYNO

Pomorska Droga św. Jakuba. *Niekłonice - Giezkowo - Jarzyce - Dunowo - Golice - Bardzino*

Szlak Spichlerzy. *Mścice - Biesiekierz - Dunowo - Jarzyce - Świeszyno - Mierzym - Manowo*

Tychowski Trakt. *Koszalin - Niekłonice - Giezkowo - Jarzyce - Świeszyno - Włoki - Rosnowo - Tychowo*

Trasa Słoneczna. *Manowo - Niedalino - Rosnowo - Zacisze - Manowo*

Szlak Elektrowni Wodnych. *Lisowo - Niedalino - Strzekęcino - Dunowo*

Szlak rzeką Radew. *Żydowo - Mostowo - Jezioro Rosnowskie - Rosnowo - Kanał Rosnowski -*

Jezioro Hajka - Niedalino - Białogórzyno - Nosowo - Karlino

MANOWO

- Szlak Doliny Radwi Im. Tadeusza Brzezińskiego. *Mostowo - Cybulino - Wietrzno - Polanów*
- Szlak im. Józefa Chrzęszczyńskiego. *Góra Chełmska - Rosnowo - Tychowo*
- Szlak Kamieni Granicznych. *Dzierżęcino - Jezioro Policko - Bonin*
- Szlak Megalitów. *Paproty - Sulechowo - Niemica - Sieciemín - Szczeglino - Wyszebórz*
- Szlak Morenowej Przełęcz. *Manowo – Policko – Maszkowo – Kłós*
- Szlak Gotów. *Mostowo – Wyszebórz – Lubiatowo*

POLANÓW

- Szlak Moreny Czotowej. *Złoceniec - Rzepowo - Siemczyno - Czaplínek - Stare Drawsko - Sikory - Rakowo - Międzyzlesie - Pile - Silnowo - Łączno - Ciemino - Jelonek - Lipnica - Szczecinek - Gwda Wielka - Gwda Mała - Trzmielewo - Biały Bór - Sępólno Wielkie - Gołogóra - Jez. Kamienne - kanał elektrowni wodnej - Żydowo*
- Szlak Rezerwatów. *Dartówko - Dartowo - Zielnowo - Kowalewice - Stary Kraków - Radosław - Sławsko - Sławno - Pomółowo - Janiewice - Krąg - Buszyno - Dąb Wrangla - Polanów (niebieski) - Żydowo - Bobięcino - Miastko*
- Szlak Pielgrzymkowy im. Jana Pawła II. *Góra Chełmska koło Koszalina - Maszkowo - Węgorzewo - Koszalińskie - Szczeglino - Kościernica - Naclaw - Garbno - Dadzewo - Rosocha - Święta Góra Polanowska*
- Mała i Duża Pętla wokół Góry Warblewskiej
- Trasa rowerowa Bobięcińskie Góry. *Biały Bór - Kaliska - Kołtki - Cybulin - Jez. Iłowatka - Dalimierz - Gołogóra - Drzewiany - Golezany - Sępólno Wlk. - Cieszęcino - Biały Bór*
- Polanowski trakt przyrodniczy. *Wyszebórz - Wiewiórowo - Osetno - Karsina - Garbno - Cetuń - Rosocha - Polanów*
- Północny szlak Hobbitów. *Niemica - Kusice - Sierakowo Sł - Sowinko - Karsina - Kępište*
- Szlak rzeką Grabową. *Wielin - Buszyn*

BOBOLICE

- Szlak Pełnika Europejskiego. *Bobolice - Ubierze - Kępište - zakole Radwi - zwalona ambona - Szkółka Leśna Wrzosowiec - Kamienne Kręgi*
- Szlak buczyny pomorskiej. *Bobolice - Głodowa - Jatynia - Wetdkowo - Kowalki - Tychowo*
- Zagubiony trakt. *Porost - Janówiec - Nowe Łozice - Chmielno - Dzieciotowo - Kowalki - Czarnkowo - Tychowo*
- Szlak wokół piaszczystej góry. *Bobolice - Sępólno Małe - Biały Bór*
- Czarny szlak. *Biały Bór - Kaliska - Kołtki - Sępólno Wielkie - Cybulin - Gołogóra - Kępsko - Drzewiany - Sępólno Wielkie - Biały Bór*

- "Greenway Naszyjnik Północy" (zielony - 846,1 km) *Debrzno - Lipka - Złotów - Jastrowie - Borne Sulínowo - Łubowo - Czaplínek - Złoceniec - Wierzchowo - Kalisz Pomorski - Drawsko Pomorskie - Ostrowice - Połczyn Zdrój - Barwice - Szczecinek - Porost - Polanów - Wielin - Wietrzno - Żydowo - Biały Bór - Koczała - Pakotulsko - Gwieździn - Człuchów - Polnica - Konarzyny - Swornegacie - Leśno - Wiele - Karsin - Odry - Czersk - Tuchola - Kęsowo - Kamień Krajeński - Debrzno*

- **Bike The Baltik** - Kołobrzeg - Ustronie Morskie - Mielno - Koszalin - Sianów - Polanów - Kamienne Kręgi - Koszalin

Lasy
Wälder • Forests

Sady, plantacje
Obstgärten • Orchards

Wody
Gewässer • Fresh waters

Tereny podmokłe
Moorgebiete • Marshes

Zabudowa
Bebauung • Buildings

Rzeki, strumienie
Flüsse, Bäche • Rivers, streams

Warstwice
Höhenlinien • Contour lines

KOSZALIN

SIANÓW Świeszyno

Rosnowo
Drzewiany

Wrzosowiec

(Wartenstein)

Granica powiatu
Kreisgrenze • District border

Granice gmin
Gemeindegrenzen • Commune border

Granice rezerwatów
Grenzen der Schutzgebiete • Boundaries of reserves

Drogi główne
Hauptwege • Major roads

Drogi drugorzędne
Kreiswege • Minor roads

Drogi pozostałe
Übrige Wege • Other roads

Drogi gruntowe utrzymane
Erhaltene Feldwege • Maintained unpaved roads

Drogi gruntowe pozostałe
Andere erdstrassen • Other unpaved roads

Linie kolejowe
Bahnlinien • Railway tracks

Kolej wąskotorowa
Schmalspurbahnlinien • Narrow-gauge railway

Znakowane szlaki turystyczne Bezeichnete touristische Routen • Marked tourist routes

Szlaki piesze
Wanderwege • Hiking trails

Szlaki rowerowe
Radrouten • Bicycle paths

Szlaki kajakowe
Paddelrouten • Canoe routes

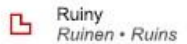
Szlaki konne
Wanderreiten • Horse trails

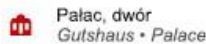
Pomorska Droga św. Jakuba
Pomeranian St. Jacob's Trail
• Der Pommersche Jakobsweg

Zamek
Schloss • Castle

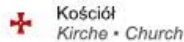
Ruiny
Ruinen • Ruins

Pałac, dwór
Gutshaus • Palace

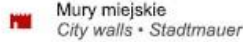
Młyn
Mühle • Mill

Kościół
Kirche • Church

Kaplica
Kapelle • Chapel

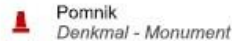
Mury miejskie
City walls • Stadtmauer

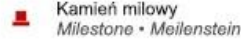
Grodzisko
Mittelalterliche Wallburg • Medieval fortress

Inne zabytki
Other monuments • Andere Denkmäler

Pomnik
Denkmal - Monument

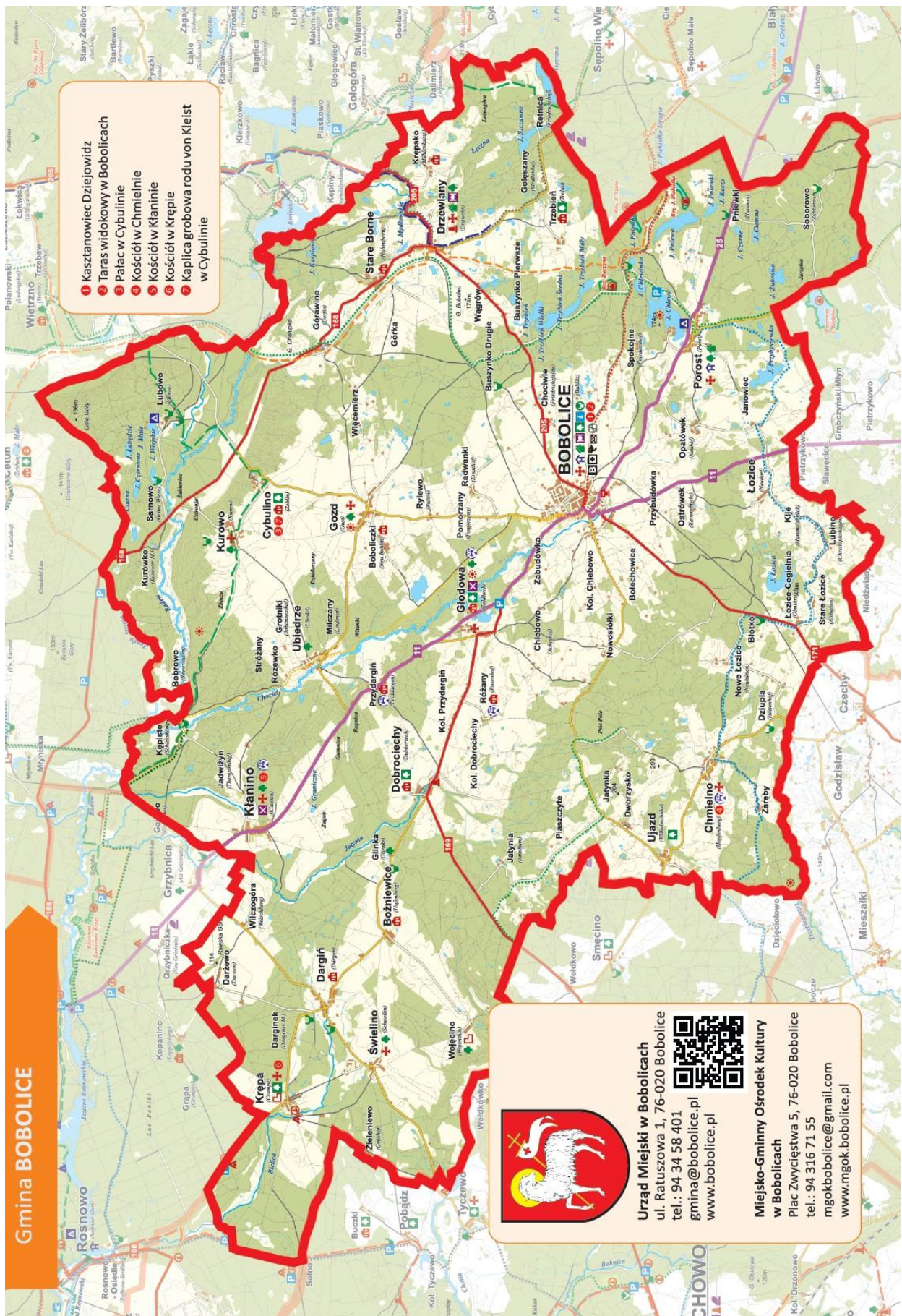
Kamień milowy
Milestone • Meilenstein

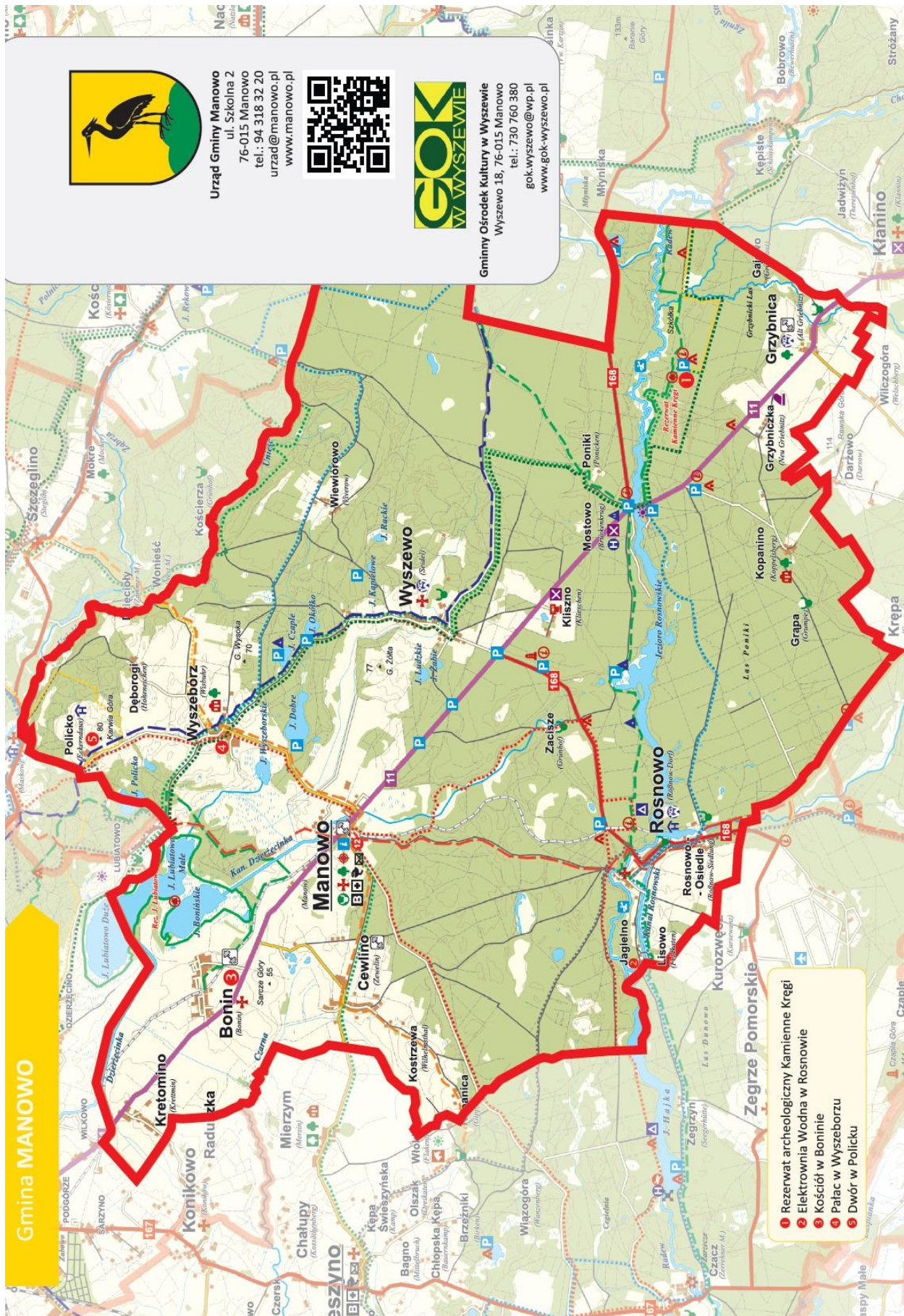

Muzeum
Museum

	Wieża <i>Turm • Tower</i>		Parking <i>Parkplatz • Parking</i>
	Latarnia morska <i>Leuchtturm • Lighthouse</i>		Lotnisko <i>Flughafen • Runway</i>
	Bunkier <i>Bunker</i>		Port <i>Hafen • Port</i>
	Hotel <i>Hotel</i>		Poczta <i>Post • Post office</i>
	Motel, pensjonat <i>Motel, Pensjon • Motel, guesthouse</i>		Przychodnia <i>Klinik • Clinic</i>
	Schronisko <i>Herberge • Hostel</i>		Szpital <i>Krankenhaus • Hospital</i>
	Pole namiotowe <i>Campingplatz • Campsite</i>		Apteka <i>Apotheke • Pharmacy</i>
	Miejsce biwakowania <i>Nachtlager • Campsite</i>		Bank <i>Bank</i>
	Agroturystyka <i>Agrotouristischer Hof • Agrotouristic farm</i>		Kantor wymiany walut <i>Wechselstube • Exchange</i>
	Ośrodek wypoczynkowy <i>Ferienzentrum • Resort</i>		Informacja turystyczna <i>Touristische Information • Tourist information center</i>
	Kwatera łowiecka <i>Jagdhaus • Hunter's house</i>		Przystanek informacyjny <i>Informationstafel • Information board</i>
	Domki letniskowe <i>Ferienhäuser • Holiday houses</i>		Miejsce odpoczynku <i>Erholungsort • Leisure place</i>
	Pokoje gościnne <i>Gästezimmer • Guest rooms</i>		Jazda konna <i>Reiten • Horse riding centre</i>
	Kolo Gospodyń Wiejskich <i>Kreis der ländlichen Hausfrauen</i>		Przystań jachtowa <i>Yachthafen • Marina</i>
	Restauracja <i>Restaurant</i>		Basen <i>Schwimmbad • Swimming pool</i>
	Bar <i>Bar</i>		Wypożyczalnia sprzętu wodnego <i>Kanu-Verleih • Boat rental</i>
	Kawiarnia <i>Cafe</i>		Kino <i>Kino • Cinema</i>
	Park zabytkowy <i>Historischer Park • Historic park</i>		Amfiteatr <i>Amphitheatre • Amphitheater</i>
	Drzewo pomnikowe <i>Naturbaumdenkmal • Natural monument tree</i>		Atrakcje przyrodnicze <i>Naturattraktionen • Natural attractions</i>
	Rezerwat przyrody <i>Naturschutzgebiet • Nature reserve</i>		Strzelnica <i>Schiessplatz • Shooting range</i>
	Nadleśnictwo <i>Sitz der Oberförsterei • Forest inspectorate</i>		Sanatorium <i>Sanatorium</i>
	Leśniczówka <i>Försterhaus • Forester's lodge</i>		Spa <i>Spa</i>
	Głaz narzutowy <i>Denkmalstein • Natural monument boulder</i>		Siłownia zewnętrzna <i>Fitnessstudio im Freien • Outdoor gym</i>
	Punkt widokowy <i>Aussichtspunkt • Observation deck</i>		Punkt wysokościowy <i>Höhenanlage • Summit</i>
	Stacja paliw <i>Tankstelle • Petrol station</i>		Elektrownia <i>Kraftwerk • Power station</i>

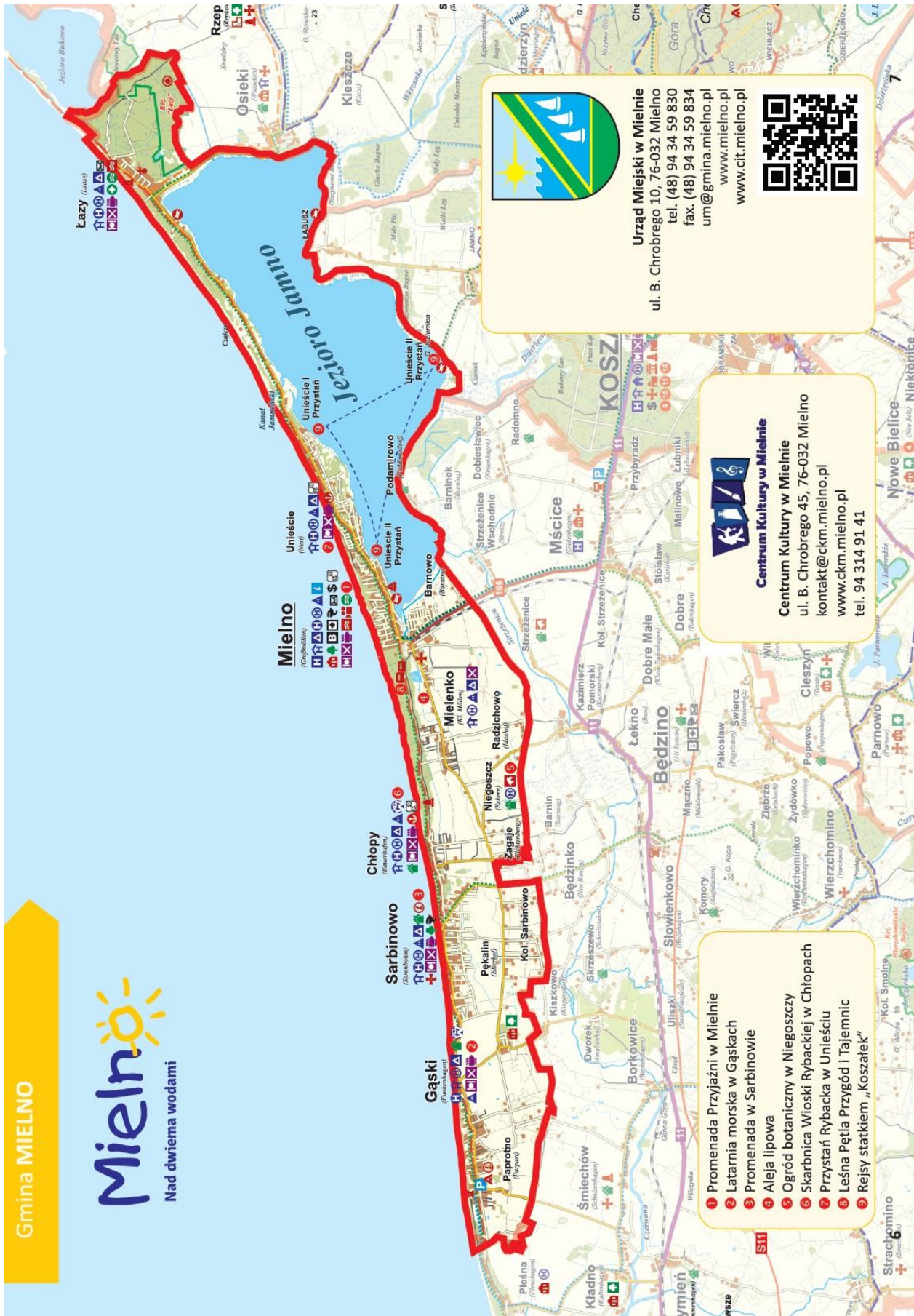

Gmina MIELNO

Mielno

Nad dwiema wodami

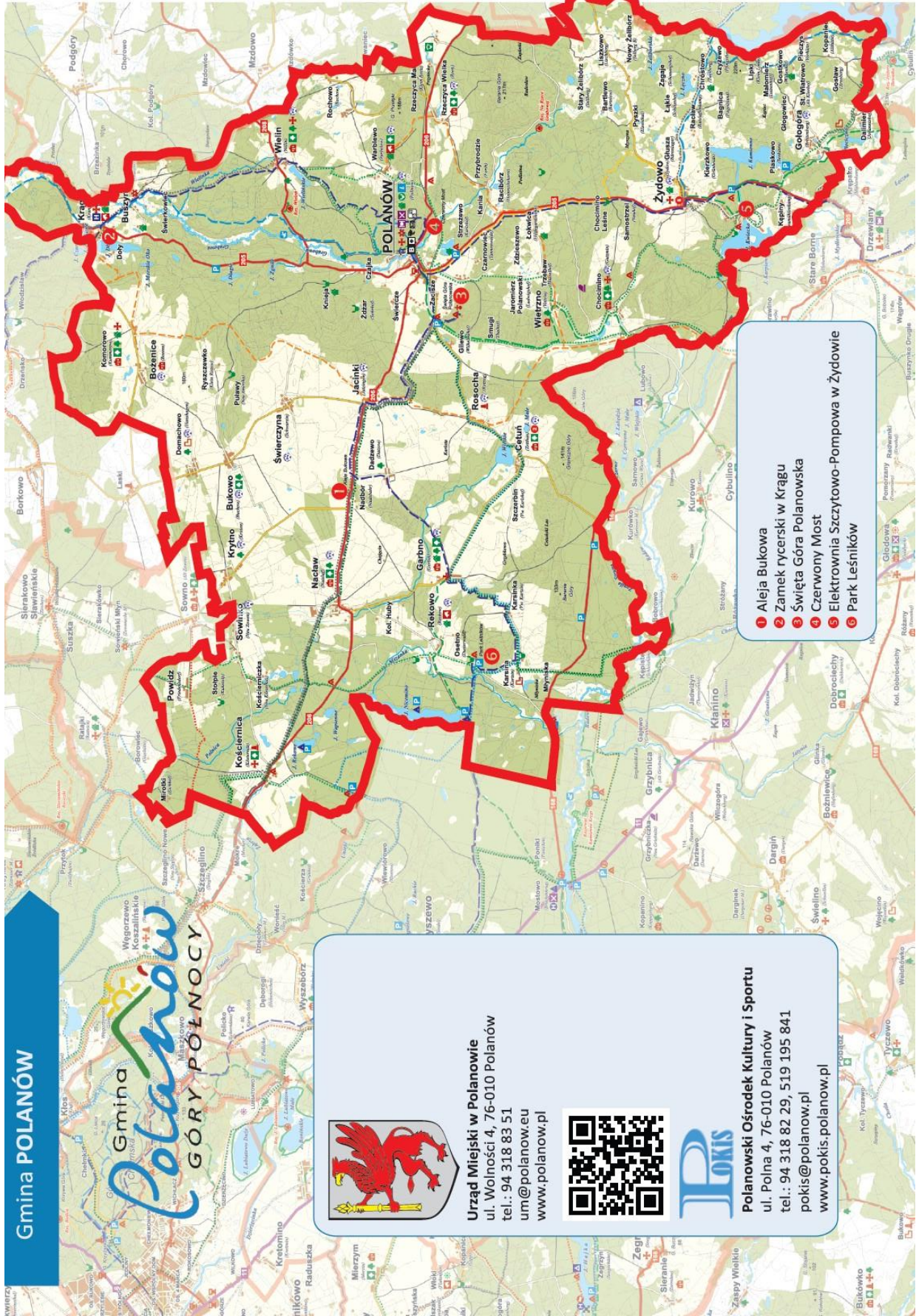

Urząd Miejski w Mielnie
ul. B. Chrobrego 10, 76-032 Mielno
tel. (48) 94 34 59 830
fax. (48) 94 34 59 834
um@gmina.mielno.pl
www.mielno.pl
www.ctf.mielno.pl

Centrum Kultury w Mielnie
Centrum Kultury w Mielnie
ul. B. Chrobrego 45, 76-032 Mielno
kontakt@ckm.mielno.pl
www.ckm.mielno.pl
tel. 94 314 91 41

- 1 Promenada Przyjaźni w Mielnie
- 2 Latarnia morska w Gąskach
- 3 Promenada w Sarbinowie
- 4 Aleja lipowa
- 5 Ogród botaniczny w Niegoszycy
- 6 Skarbnica Wioski Rybackiej w Chłopach
- 7 Przystań Rybacka w Unieściu
- 8 Leśna Pętla Przygód i Tajemnic
- 9 Rejsy statkiem „Koszałek”

Gmina **Polanów**
GÓRY POLNOĆY

Urząd Miejski w Polanowie
ul. Wołności 4, 76-010 Polanów
tel.: 94 318 83 51
um@polanow.eu
www.polanow.pl

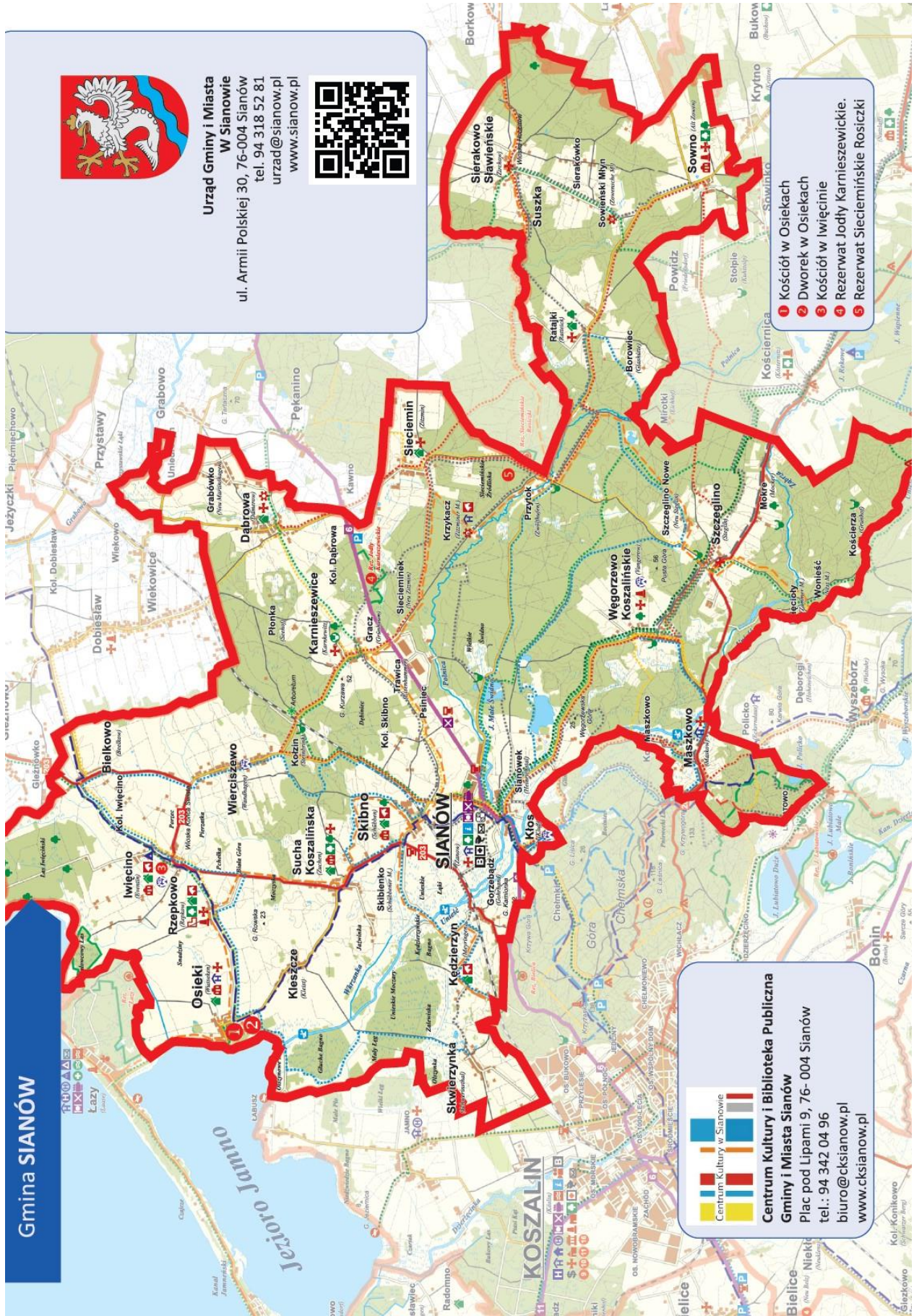
Polanowski Ośrodek Kultury i Sportu
ul. Polna 4, 76-010 Polanów
tel.: 94 318 82 29, 519 195 841
pokis@polanow.pl
www.pokis.polanow.pl

- 1 Aleja Bukowa
- 2 Zamek rycerski w Krągu
- 3 Święta Góra Polanowska
- 4 Czerwony Most
- 5 Elektrownia Szczytowo-Pompowa w Żydowie
- 6 Park Leśników

Gmina SIANÓW

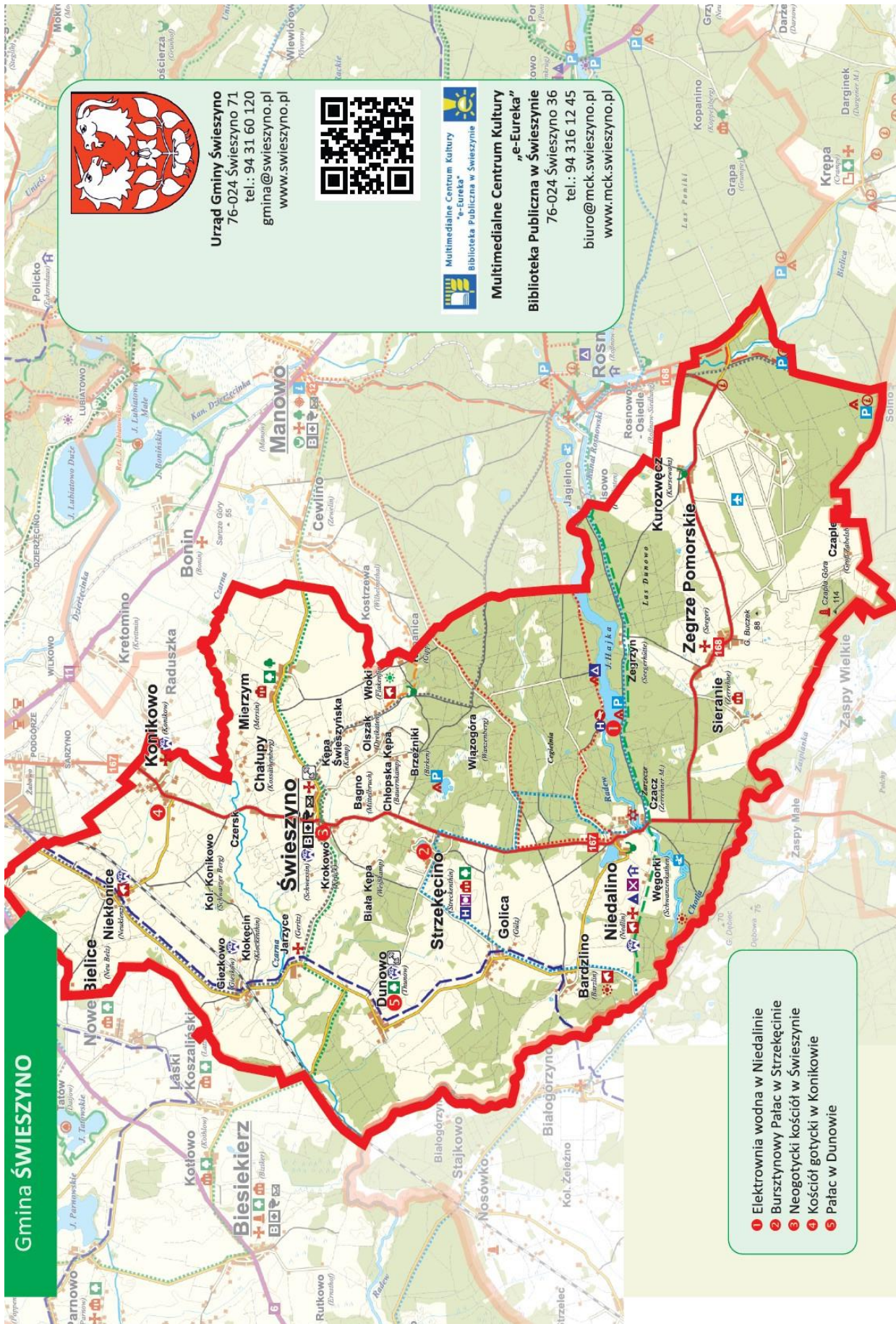

Urząd Gminy i Miasta
W Sianowie
ul. Armii Polskiej 30, 76-004 Sianów
tel. 94 318 52 81
urząd@sianow.pl
www.sianow.pl

Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna
Gminy i Miasta Sianów
 Plac pod Lipami 9, 76- 004 Sianów
 tel.: 94 342 04 96
 biuro@cksianow.pl
 www.cksianow.pl

- 1 Kościół w Osiekach
- 2 Dworek w Osiekach
- 3 Kościół w Iwęcinie
- 4 Rezerwat Jodły Karmieszewickie.
- 5 Rezerwat Siecieمیńskie Rosiczki

Uzasadnienie

Uchwałę opracowano w związku z realizacją przez Powiat Koszaliński zadania publicznego związanego z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami, zgodnie z wymogami art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

Program opieki nad zabytkami powiatu koszalińskiego na lata 2022- 2025 został opracowany w celu realizacji zapisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, którego idea jest stworzenie spójnego systemu opieki nad zabytkami Powiatu, obejmującego ochronę i poprawę stanu zasobów środowiska kulturowego, promocję i turystyczne udostępnienie zabytkowych atrakcji, uwzględnienie działań zmierzających do kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego, a także edukacji, budowania tożsamości kulturowej i obywatelskiej oraz rozwoju gospodarczego powiatu.